

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLITICA

Preu: 30 cèntims - Rambla del Centre, 19 - Tel. 23118 - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

MADRID 1935

Mentre parla Gil Robles

Un amic nostre ha rebut, d'una personalitat dretana de Madrid, la següent carta que, amb permís del remitent i del destinatari, publiquem amb molt de gust perquè és d'una visió exacta i d'un humor que seran apreciats, esperem, pels nostres lectors.

El més notable en Gil Robles és la seva pròpia creació. El seu cas ens demostra com del no-res es pot fer un polític. Léon Sée va fer de Primo Carnera un campió de boxa. Angel Herrera tracta de fer del seu *poulain* un estadista. Es la IDEA!!!, que el mànager del gegant italià escrivia així, amb majúscules i apuntalada per uns signes d'admiració.

Herrera estava turmentat per la idea. Necessitava un orador, un polític, un propagandista, un agitador. Li sobraven tècnics i col·laboradors grisos disposats a fer-li un informe sobre el cultiu de la remolatxa o sobre la crisi de la indústria lletera. Però li mancava l'home capaç d'encendre les masses amb un discurs i donar ambient polític al seu programa d'acció. No li servien els vells polítics, que no es deixaven manejar fàcilment. Tampoc li servien els joves prodigis de la dictadura, embolcallats en una onada d'impopularitat. Aleshores aparegué Gil Robles. Fou una revelació. Aquell xicot parlava. Demostrava certes condicions per a la polèmica. Herrera i el P. Ayala foren les bruixes d'aquest Macbeth de Salamanca. «Tu seràs polític, tu seràs polític.» L'obra del mànager fou perfecta. Primer, una càtedra. Després, un jutjat municipal a Madrid. Calia proporcionar-li una vida còmoda, sense preocupacions subalternes. Després, amb fons d'*El Debate*, un viatge a l'estranger, per a estudiar organització política i sistemes de propaganda. En tornar a Espanya féu Gil Robles els seus primers assaigs oratoris. Resultaren, pel que sembla, magnífics. El jove prometià. La proclamació de la República precipità la presentació del fenomen. Herrera, amb una mica de por, lliurà la seva creació als electors de Salamanca, que l'hi tornaren feta diputat. La idea havia triomfat.

Apareix Gil Robles al ring. Té soltura er l'atac, claredat i violència en l'expressió, empena combativa. Té alguna cosa més: les velles rendistes esporuguides per la República descobrien que té *sex-appeal*. Aquest és el seu moment més gloriós. Els donatius esplèndids aflueixen a la caixa electoral de les dretes. L'agitador, el propagandista va a convertir-se en el salvador d'Espanya. Herrera planta la seva creació enfront del fantasma marxista. Triomfen les dretes. Però Gil Robles és republicà o monàrquic? Ell mateix ho explicarà, sense explicar-ho: «Quan vaig veure que s'en-sorrava la corona, vaig agafar la creueta que porta a sobre i la vaig salvar». Et voilà!

Haus ací Gil Robles orador, parlamentari, propagandista, polític. Posseeix les paraules indispensables i les idees precises per a complir la seva missió. Ha adquirit certa pràctica en el joc parlamentari. L'oportunisme li facilita la seva doctrina. La docilitat dels seus aliats, els èxits. Ara cal fer-ne un governant. Tot és qüestió de preparació. No preparen els noviciats màrtirs per a la Xina? Doncs molt més fàcil resulta preparar governants en un país on ho han estat el difunt García Prieto i don Ricardo Samper.

Això obliga Gil Robles a estudiar els problemes econòmics. Cambó ha dit d'ell, amb un cert desdeny, que no domina els problemes concrets. El discurs de Salamanca, sobre la qüestió del blat, ha estat el discurs d'un demagog. Molta política, però de blat ni un gra. Doncs Gil Robles demostrarà a Cambó que és capaç de tractar els problemes concrets com un home d'Estat. El mateix, quasi quasi, que Vidal i Guardiola. I parla en el Círculo de la Unión Mercantil e Industrial de Madrid sobre *Un pla político-económico de realització urgent*. Altres estadistes han desfilat per la mateixa tribuna: el senyor Chapaprieta, primer premi a la joventut aplicada; el senyor Royo Villanova, primer premi de jotes patriòtiques; el senyor Calvo Sotelo, primer premi de dèficits; el senyor Izquierdo Giménez, primer premi de pentinat artístic...

Els botiguers de Madrid tributen una

A la pàg. 2:

En la jungla infernal del Gran Chaco, per Jean Allouche.

A la pàg. 3:

Venezelos, perpetu agitador, per Tiggis.

A la pàg. 7:

Eusebi Planas, per Joan Sacs.

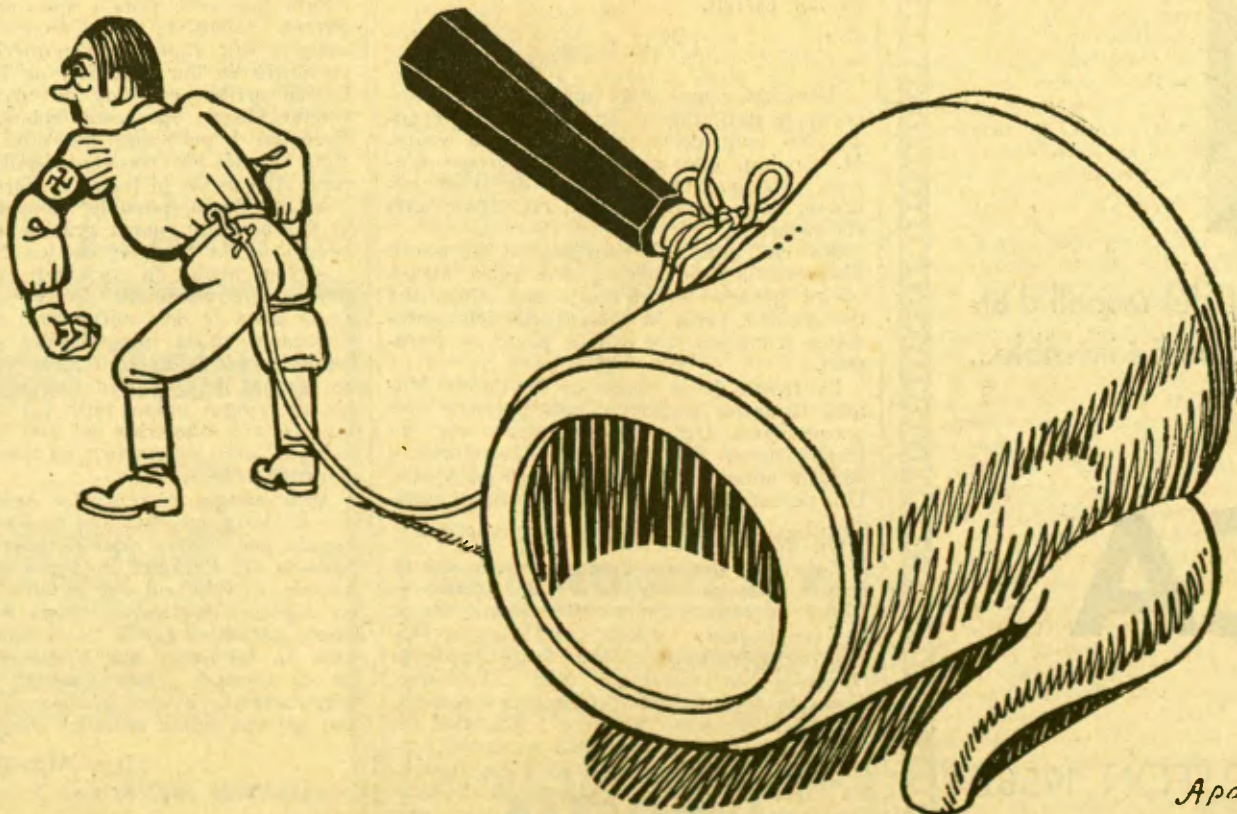
ovació formidable al salvador d'Espanya. Vuit milions de partides de dòmino contemplen l'orador. Vuit o vuit-cents, perquè és incalculable el nombre de partides de dòmino que haurà jugat en aquesta vida l'honorable auditori. Gil Robles mou, a sacsejades, el cap amb aquell tic nerviós propi d'un veritable estadista. Parla davant la Indústria, el Comerç i la Navegació. Davant les forces vives del país. Objectivitat i problemes concrets. Es a dir, solucions de xerrameca de cafè.

Ell mateix

Gil Robles opina que, per a nivellar el pressupost cal fer economies en les despeses i reforçar els ingressos, sense augmentar els tributs als socis del Círculo de la Unión Mercantil e Industrial. Es clar que no ho ha dit així, però això és en realitat el que ha dit. Atur obrer? Per a remeiar-lo s'agafa als cent milions de pessetes que té disponibles el Centre de Contractació de Monedes. Reorganització de l'administració, reconstrucció nacional. Gil Robles ofereix les seves solucions de taula de cafè. Per a tranquil·litzar els comerciants que l'escolten, es declara enemic de les aventures. I reclama una autoritat forta. Tot sembla que marxa bé, però en un moment se li escapa la frase fatal: «costi el que costi i caigui qui caigui». Aquest és el fort de Gil Robles. Allò dels problemes concrets és per a donar gust a Herrera. I algun sacrifici cal que faci un si vol arribar a ésser estadista.

Els comerciants de les partides de dòmino queden una mica escamats. Realment es salvarà Espanya? En darrer cas, si el mànager de Gil Robles no aconsegueix fer-ne un estadista, ningú no podrà treure'ls el record d'aquest moment sublim, quan l'orador deia, amb aquella energia, que és la que fa falta a Espanya: «costi el que costi i caigui qui caigui». Problemes concrets. Ofegar el doble sis, per exemple.

—Ja veureu així que em mogui, quin terrabastall!

Any VII. Núm. 317 - Barcelona, dijous, 14 març de 1935

prega a tots els seus subscriptors, i als seus lectors en general, que posin en coneixement immediat de l'Administració: RAMBLA DEL CENTRE, 19 - Tel. 23118 qualsevol deficiència que observin

MIRADOR INDISCRET

Citació picaresca

Les japs es planyien, dissabte passat, dels atacs que En Ventosa adreçà a la Ceda en la seva recent conferència del Palau de la Música Catalana, però En Círrera i Volta, recordant certa entrevista celebrada l'hivern darrer a l'Hotel Colon i fent gala de la seva erudició en matèria de peces interiors femenines de la primera meitat del segle XIX, intervingué: —No os preocupéu, que prento Gil Robles podrà dir a Ventosa: «Esta liga que te liga hará, con entrambos, liga».

La reconquesta de Girona

Amb un braó solament comparable amb el d'Alvarez de Castro i Bolívar, les hosts japs han romput llances per a la defensa de les dretes gironines. Les sòcies de l'elegant local del carrer de la Diputació s'ho hagueren de fer, però, a paelles per tal de poder assistir a la gran contesa, perquè tan sols els distribuïren seixanta tiquets i això fou causa de nombroses renyines, a l'extrem que algunes addictes amenaçaren amb donar-se de baixa. La tresorera, senyora Mònica Ibarrola de Batista, a l'objecte d'apaivagar el temporal, sortí amb aquesta treta:

—Recordad, hijas mías, el adagio catalán: «Bo és anar, però millor és a casa estar». Y, a lo mejor, no os vaya a ocurrir como a aquel auto, hecho trizas contra un árbol de la carretera, que acompañaba al jefe...

—Què diplomàtica es usted!—contestà, gens convençuda, la gentil senyoreta Margarida Escoda.

Donya Mercadera

En un castell de prop de Figueres, en ocasió de la nova reconquesta de Girona, s'ha estatjat la plana major jap. De sobre-aula, eixiren a reluir les anècdotes que es conten del castell, entre les quals hi ha la de la cèlebre heroïna, filla de Perelada, anomenada Donya Mercadera, que l'any 1285 lluità cos a cos amb un cavaller francès, armat i a cavall, i ella, sense cap mena d'arma, aconseguí lligar-lo i fer-lo presoner.

—Valiente mujer!—subratllà el que explicava la història.

—Todavía las hay para esto y mucho más!—replicà, amb urc, la senyora Coll.

Romanticisme

La conferència de l'ex-capità general Emilio Barrera a la Derecha de Cataluña sobre *Actuación de la mujer en la política española* congregà al local de la Via Laietana unes quantes senyores i senyoretes de bon pamet, àvides d'escoltar la paraula autoritzada de tan destacada personalitat en el món de les evolucions del sexe feble. Una de les sòcies que prodigà més aplaudiments al degustador dels encisos femenins, fou la senyora Pilar Sarriera.

—Hélas! Le temps était beau sous l'Empire!—sospirà amb viva emoció.

—Qué dice usted?—inquirí Pepín.

—Es el corazón que se derrama!—contestà la desdenyada bellesa.

Materialisme

Una coneguda marquesa, que es comptava igualment entre el selecte auditori, s'acostà a felicitar l'ex-capità general i ho féu en una forma talment sorollosa que cridà l'atenció de la concurrència.

—Quién es esa dama tan vehemente?—preguntà el nosiego López Manduley.

—Nada menos que una firma industrial!—respongué un de la casa.

—Ah, vaya, así tienen también ustedes elementos del Fomento...

—Sí; es del ramo de duchas, bañeras y bidets.

Tribulacions carnavalesques

La desfilada de la rua del Passeig de Gràcia pel mig de la Rambla, el dimarts de Carnaval, es trencà dues o tres vegades, degut a les dificultats de circulació de les carrosses grans.

L'ànima del Carnaval barceloní, que presenciava la comitiva des d'un balcó, exclamà, colpit per aquell desconcert:

—Quina llàstima! Veig que no passa l'Arpa de Noè!

Des d'aquestes butaques deu

representacions et contemplen!

Dimarts passat, amb l'èxit—passi l'eufemisme—que és costum al Poliorama, s'estrenà una obra de Millàs-Raurell, la crítica de la qual no és aquest el lloc de fer-la.

Ve un moment, en l'obra, que un dels actors proposa a una actriu d'anar-se'n a Egipte.

—Per què a Egipte?—diu ella.

—Perquè és el camí de l'Extrem Orient!

En l'entreacte, comentant, entre altres, aquesta frase que voreja el desideratum, deia el fill d'una il·lustre i venerada personalitat:

—Que això ho digué Napoleó, encara hi passaria!

Aquest faltava!

Al voltant de la font de Diana del carrer de les Corts Catalanes, no hi cabien els cotxes. Què passava al Ritz? Res, que segons un diari hi havia el *todo Barcelona culto y aristocrático*. El senyor Federico Santander, *literato ilustre, articulista de «A B C» y notabilísimo charlista*, havia de dissertar sobre l'emperadriu Eugènia, i per això s'havia mobilitzat aquell *todo Barcelona* que algun diari esmentava amb noms i títols, però oblidant un nom dels més importants, el del senyor Barrera i Luyando, i això que vestit impecablement de marró i encarrarat s'exhibia al primer prosceni.

Fonètica «bien»

Aquest Santander és un *charlista* de la mateixa família (família literària, és clar) de García Sanchiz, però molt més florit (en el sentit de flors i violes, traduït al castellà) i molt més barroc (en el sentit de recargolament retòric).

Santander deu creure's que parla un castell del segle d'or perquè omple la seva fonètica de z. Se'l coneixeria a ulls clucs per la manera com diu *Atlántico, admirable*, etc. Fins arriba a pronunciar Saint-Cloud així: *San Cluz*!

De bones intencions

l'infern n'és ple

Aquest aspirant a Emil Ludwig d'Eugènia de Montijo va aprofitar tot el que va poder per a fer brometes de caràcter polític-social. Aleshores és quan tenia més èxit.

—Son tantos—deia amb èmfasi celestínes—los consejeros de las Coronas que, después de sus bordadas casacas monárquicas, visten togas republicanas, porque en su inmenso orgullo se creen siempre indispensables a la patria...

—Que deliciosamente intencionado! Verdad, Tere?—deia una veïna nostra escorxant-se les finíssimes mans de tant aplaudir.

Conferència dansant

La charla tenia dues parts; la primera es titulava *El último cuento de hadas*.

Apareix l'hada quan:

—Hubo un día en Granada un temblor de tierra, y una dama, asustada, se lanzó al jardín de su palacio... Y en ese jardín dió a luz a una niña que andando el tiempo había de ser famosa en la Historia, y que rivalizó en belleza con las granadinas flores que la vieran nacer...

L'hada va fent favors. El darrer és el seu casament amb Napoleó III. Eugènia de Montijo, *aquel día, sentíase superior a todas las demás hadas de la creación*.

Després, mitja part, amb ball.

Es repren la conferència sense cap avís. Don Federico Santander (Fede, simplement, per als seus íntims) es posa a parlar i la gent entra amb furtives xuclades al cigarret. El conferencià parla entre remor de cadires. N'hi ha que es queden a ballar.

Aquesta segona part és retolada *Ocaso trágico de una vida feliz*, en el qual la diadema imperial se troca en corona de espines, i l'emperador, versàtil, prodiga sus galanteos no sólo a las damas de la corte, sino también a una serie de aventuras de bajos vuelos.

Els oients surten engrescats, àdhuc els que s'han quedat a ballar. Un cronista de saló hi diu la seva:

—La verdad es que ha tenido momentos inspiradísimos que han hecho sentir la emoción de lo bello.

Després, per una crònica de societat, vàrem saber que es tractava del primer acte mundano de la temporada de cuaresma barcelonesa.

Ens pensàvem que era el darrer de Carnaval i no el primer de Quaresma.

La conjuntura

A Sitges, la Lliga ha estat una pila de temps sense local, perquè els propietaris dels més adients es resistien a llogar-los a

una entitat política de tanta escomesa. L'únic propietari que no hi posava cap inconvenient era el senyor Josep Teixidor, però als regionalistes els feia un cert escrúpul, posat que es tractava d'un radical democrata.

Un bon dia, però, la premsa publicà la notícia de la terrible confabulació de les tres M. contra la Z. junt amb una visita de Cambó a Martínez Barrios.

—Ara sí que no ens hi hem de pensar més!—va dir-se el secretari de la Lliga sitgetana.

I cuità a llogar el local del senyor Teixidor, radical democrata.

Rubió l'Àfrica

El nostre col·laborador Nicolau M. Rubió ha marxat a l'Àfrica. De cacera, diran els que ja saben que el nostre arquitecte i jardiner és, entre altres coses, autor de dos llibres relatant les seves aventures cinegètiques pel Continent Negre.

Un dels components de l'expedició és el nostre amic Francesc Domingo, el pintor. Hi va d'*animalier* i potser els nostres lectors podran saber, abans que ningú, alguna cosa d'aquesta expedició i dels dibuixos de Domingo. És molt probable que si Rubió vol treure partit bibliogràfic d'aquest viatge, el llibre prengui més aviat la forma d'àlbum il·lustrat per Domingo.

Els que coneixen el pintor, es quedaren, d'antuvi, un xic sorpresos de saber-lo embarcat en l'aventura africana, i més quan li sentien dir:

—Sí, sí, però no et pensis: quan pinti, al costat del cavallet tindrà el rifle a punt, i si passa algun pardal, li tiraré... Domingo, sempre tan modest!

Preparatius

L'expedició artísticocinegètica va embarcar en el *Conte Grande* i ara ja deu fer dies que va arribar a Dakar.

Ha calgut menys temps per arribar a la selva que per fer els preparatius. Tots els queviures foren triats i retriats, les cebes seleccionades d'una a una, les fruites radio-grafiades per a comprovar que no eren corcades, les patates examinades i contraexaminades perquè no fossin grillades.

Domingo ho trobava excessiu tot això. En la seva opinió era més útil endur-se pines d'estendre la roba.

«Capítols diminutius»

Desitgem que l'expedició sigui fructífera, cinegèticament, artísticament i, si cal, literàriament.

I desitgem també que a Nicolau M. Rubió no li passi com aquella altra vegada que va tornar d'Àfrica carregat de pells d'animals salvatges.

Una noia de la bona societat li preguntà, alegre, en veure'l:

—Hola! Ja has tornat de Melilla?

Trenker a Núria

Trenker, el conegut protagonista de films de muntanya, va anar a Núria a veure de prop els nostres esquiadors i les pistes on actuen. La seva presència va promoure l'expectació que és fàcil d'endevinar tractant-se d'una figura del cinema. El fotògrafien, el filmaren profusament, hagué de signar centenars de retrats...

A l'hotel de Núria, una gentil esquiadora el compadria:

—Pobre Trenker! Aquesta vinguda a Catalunya li està resultant tot un viatge de repòs...

De director a dirigit

Un cineasta terrassenc, amb ganes de treure tot el rendiment cinematogràfic de l'estada de Trenker a Núria, va demanar-li de fer una cursa amb els esquís posats a fi de poder rodar una escena ben característica en el protagonista de *Per la llibertat*!

Trenker va somriure, s'enfilà muntanya amunt i va accedir, amabilíssim, a la sollicitud del cineasta amateur.

Es veu que al simpàtic tirolès, que, com sap tothom, dirigeix i interpreta a la vegada els seus films, això que un amateur el dirigís li va fer una gràcia extraordinària.

EN LA JUNGLA INFERNAL DEL GRAN CHACO (*)

Un interview amb el president del Paraguai

EL CARRER PALMA I EL CAFÈ IDEAL

Asunción a les darreries d'abril, quan s'arriba de Buenos Aires i s'ha freqüentat l'argentí unes quantes setmanes, és una ciutat ben simpàtica. La fi d'abril, a les ribes del groguenc Ríu de la Plata, és gairebé l'hivern. Vent, pluja, fred; però la capital del Paraguai, 1.300 km. més al nord, frueix d'un clima tropical i ignora l'hivern.

Un forti del Chaco

La gent és cortesa i afable, acollidora amb l'estranger. Els funcionaris de l'emigració i de les duanes no porten els cabells gominats, però són polits i no demanen propina. Remarqueu que el país està en guerra i que tindrien una bona excusa de tractar l'estranger amb malifança, però al Paraguai més que en cap altra república de l'Amèrica del Sud subsisteixen les velles tradicions espanyoles d'hospitalitat i cavallerositat.

Si la seva població s'eleva a cosa de 80 mil habitants, la vida activa de la capital es concentra en una artèria principal, el carrer Palma, i en el seu cafè-saló-de-te-confiteria, l'Ideal, on es va escoltar les melodies paraguaianes d'un ritme que recorda els més dolços cants hawaïans. Només en una hora, si un guia competent us acompanya, feu coneixença amb el tot Asunción. El primer dia, en el temps de dos whiskis, vaig trobar el cap de policia, tots els confreres de la premsa local, el coronel Ayala, el cònsol de Bèlgica, un general de l'exèrcit Wrangel, i encara més. Al cap de quatre aperitius ja coneixia d'allò més bé tot Asunción.

A més a més de l'espanyol, es parla guaraní, sobretot entre la classe mitjana. El guaraní, harmoniós i cantant, és la llengua dels primers habitants del país. Abans de l'arribada dels conquistadors, tres races principals es repartien el Sud i el Centre Amèrica. Al nord, estenen-se fins a Mèxic, dominava la raça azteca. De Colòmbia a la Terra de Fuego, vivien els inques. A l'est, separats d'ells pels Andes, regnaven els guaranis. La majoria dels paraguaians actuals són descendents d'espanyols i de guaranis. Físicament, la raça és remarcable: les dones—ja ho he dit una vegada—són encantadores i tenen aquell *sex appeal* que distingeix les criolles. Els homes són esvelts, nerviosos i robustos.

L'EXÈRCIT PARAGUAIÀ

Asunción en peu de guerra recorda curiosament les nostres ciutats veïnes del front. Les hores del dia, gran animació pel carrer Palma i els principals passeigs, interminables discussions estratègiques pels cafès. Però a les nou del vespre, els cafès estan

tancats i només els *vigilantes* (1) van pel carrer.

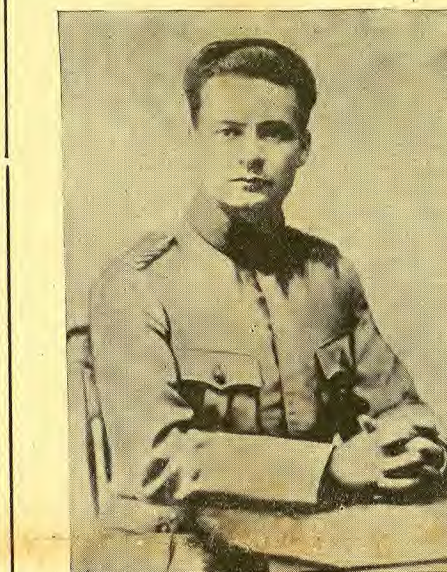
Oficials i soldats circulen en grups nombrosos, vestits de verd, amb gorres i *sombreros* del mateix color — i calçats.

Calçats! Almenys em van fer remarcar aquest detall vint vegades, i com que vaig acabar per estranyar-me d'aquesta insistència, algú me'n donà l'explicació. Un reporter europeu, fa alguns anys, havia es-

El general José Félix Estigarribia, el «Napoleón de Sudamérica»

crit des de Buenos Aires un article sobre el Paraguai. L'home, amb ganes de divertir la galeria, havia escrit: «El Paraguai, aquest país on els generals es passegen

Presoners bolivians desembarcant a Asunción

descalços, amb les botes al cinturó!» Els paraguaians són susceptibles. Això els vexà i després no deixen mai de fer constatar

Presoners bolivians desembarcant a Asunción

que l'ús de calçat està perfectament estès en llur exèrcit.

L'AMIC LIGIER

Asunción, com tota capital que es respecti, té naturalment una legació de França. No vaig deixar de fer-hi una visita. M. Coubin, que només és encarregat d'afers, però que tothom tracta de *senyor ministro*, és un home afable i bo, àdhuc amb els reporters.

No em guardarà rancúnia si al costat d'aquesta legació oficial, una mica massa oficial gosaria dir, n'evoco una altra, del tot oficiosa, però, la providència dels periodistes francesos que van a parar al Paraguai.

Es tracta de la delegació de l'amic Manuel González Ligier, el més parisenc dels paraguaians. Un d'aquells homes que, en menys temps del que cal per escriure-ho, us fan amar i admirar el país on viuen. Un desembarca neutral, i es troba partidari.

Un tipus perillós, com veieu! En el seu despatx i magatzem del carrer Palma, associat amb els seus dos germans, Ligier exerceix funcions absorbents. Pasta pa, ven llegums, treballa per l'Agència Havas, representa oficialment les companyies franceses de navegació Sud Atlàntic, Transports Marítims i Chargeurs Réunis, i també representa Peugeot i Citroën. En l'època que l'Aéropostale feia un servei postal Asunción-Buenos Aires, ell n'era l'agent. Fa uns mesos, com a compensació, Polònia l'ha nomenat cònsol honorari, i encara que ignora el polonès, es surt honorablement de la seva nova missió. Els francesos d'A-

sunción li han donat el secretariat de llur associació.

—Amic Ligier, aquesta història del Chaco ja dura massa. El ministeri de la Guerra tot ho deixa per a *mañana*. Sembla que l'Estat major d'Isla Poi no es decideix a telegrafiar aquesta autorització...

—Bé, ja ho arreglaré.

Cops de telèfon al ministeri, a la presència, altra vegada al ministeri.

—Una mica de paciència; torneu dintre dues hores.

Dues hores després: —Tot està arreglat. El general Estigarribia ha donat la seva aprovació. Ah, no me'n recordava! El president de la República us espera demà, a les onze.

—Esplèndid, amic Ligier! I, a propòsit, què podria fer per a passar la tarda?

—Se'n va a casa.

Un altre cop de telèfon, aquesta vegada al coronel intendent.

I la tarda, a la porta de l'hotel, m'esperen dos magnífics pura sang, els propis cavalls del coronel intendent.

—Trieu — diu l'ordenança que els ha dut.

EL PRESIDENT AYALA

Del Dr. Ayala, president de la República i primer ministre, es desprèn una extraordinària impressió de vida i de joventut: la complexió atlètica, l'ull vivaç. La paraula és incisiva i nerviosa, però el gest és sobri. Res d'aquelles gesticulacions especials de tants homes d'Estat. El Dr. Ayala ja ha passat la seixantena, però aquest Clemenceau del Paraguai és infatigable. Cada setmana, a bord d'un avió de turisme, va al Chaco, visita les tropes, comparteix unes quantes hores la dura vida dels combatents. Qualsevol soldat pot acostar-se-li i enraonar-li.

El president s'expressa en un francès impecable. D'altra banda, està casat amb una francesa.

—Al Paraguai — em declara —, els francesos són sempre ben rebuts. Es clar que conservem un gran culte per a Espanya, la nostra mare pàtria, però ben sovint, us ho asseguro, les nostres mirades es giren vers França. L'estimem per moltes coses, les idees generoses que no ha cessat de prodigar a tot el món, la seva cultura... Personalment, guardo un record emocionant dels anys que hi he passat. Considereu-vos doncs com en el vostre país. Voleu anar al Chaco? Anireu al Chaco. Voleu també visitar la línia de foc? Visitareu la línia de foc. Aquesta darrera autorització, el general Estigarribia, el nostre general en cap, per mesura de prudència, no la concedeixes pot dir mai. Però ell també ha estat a França, a París. La vostra visita li recordarà el temps en què freqüentava la vostra Escola Superior de Guerra, i estigueu segurs que això li causarà un plaer real. Al front, la situació a hores d'ara és més aviat en calma. Aconsello només, si podeu, que passeu prèviament per la zona reconquistada: Boquerón, Francia, Falcón, Saavedra. Així apreciareu quin ha estat l'esforç del Paraguai.

Remercio el president per la seva acollida i l'interrogatori sobre l'estat actual de la guerra. Com es troba el Paraguai?

—El Paraguai — em respon el Dr. Ayala

L'APERITIV

Jules Renard. — El cinema ha donat aquests dies una actualitat a la figura de *Poil de Carotte*. El film, com tots els francesos, peca de lentitud i de pobresa, però malgrat les tares que pugui tenir, és un intent molt apreciable de dur a l'abast de tots els paladars—sense perjudicar-lo massa en essència—un plat tan agre, tan condensat i tan precís com és el famós llibre de Jules Renard. L'adaptació al cinema està feta amb un gran respecte i una gran simpatia per l'original, i això ja és molt.

Poil de Carotte ens porta a l'època anterior a la guerra. Aleshores, quan nosaltres comencem a llegir i escriure amb una mica de llibertat, *Poil de Carotte* era un dels llibres que pesaven en el gust occidental i en un tipus de mentalitat literària molt corrent aleshores. De tots els llibres de Jules Renard, aquest i les seves *Histoires Naturelles* eren els més coneguts de tothom, i es pot dir que no existia conversa literària, ni comentari, ni article, en què en un moment o altre no sortís a treure el nas o no es fes una referència a la cara pigallada, despenada i impertinent de *Poil de Carotte*. Jules Renard era un autor terriblement a la moda; després la publicació del seu *Journal*—obra formidable d'un solitari que té la virtut de definir i emmarcar tota una època—acabà de donar densitat i transcendència a la figura de Jules Renard.

Renard era una conseqüència d'aquell amarg procediment analític, inventat per Flaubert, i aplicat als homes, als paisatges i als animals. Renard era l'antípoda de la petulància, de la fuga i de la brillantor, virtuts que encara serveixen per acabar d'omplir la personalitat d'alguns autors de fama. Renard, com el mateix Flaubert, duia el sentit de la responsabilitat literària fins a un límit d'inhumana intrínscia, d'austeritat absoluta. Aquesta austeritat de Renard fou tan forta i tan puritana, que el seu llibre famós, com les seves *Histoires Naturelles*, més que llibres acabats vénen a ésser elements o notes per a un llibre, en definitiva moments de condensada meditació o d'aguda observació com són les densíssimes i apassionants pàgines del seu *Journal*, tan negre, tan desarrapant, tan sincer. Renard del seu petit i desgraciat heroi rural en dona només uns moments isolats que sembla com si Renard els hagués caçat amb una precisió de cirurgià i hagués tingut la sort de pendre'ls taquígrafament. Els moments que escull Renard són gairebé tots tenebrosos, i alguns d'un negre pujat, positivament cruels. Això fa que una figura humana, construïda amb aquests moments, agafi una qualitat de monstre. *Poil de Carotte* no és una criatura desgraciada, aporinada i incompresa com tantes, *Poil de Carotte* és un alcaloi de la desgràcia, és l'exponent de totes les criatures del món que sofreixen la sort tràgica de fer de criatures; aquesta sort que encara que dissimulem hem passat tots quan hem tingut set, vuit, nou o deu anys, qui més qui menys, si en aquelles edats tendres i llunyanes érem capaços d'una mica de consciència i d'imaginació. La força enorme de *Poil de Carotte* és que tot i ésser un llibre monstruós i una obra de deformació, és també una obra humanament modèlica, i una obra de referència moral. Tots, quan hem estat criatures, ens hem sentit una hora o altra una mica o un tros *Poil de Carotte*.

En la literatura d'abans de la guerra, i sobretot en els aficionats a la literatura d'aleshores, es comprèn la força i la importància que tenia una obra com la de Jules Renard. Aleshores el món donava la sensació d'una certa estabilitat, d'una certa tranquil·litat. En una situació així les persones de bon paladar es podien permetre el luxe de les literatures cruels. *Poil de Carotte* era una preocupació i una obsessió, i ho era tant que moltes persones perfectament sanes saltaven del franciscanisme ben entès a un laboratori de crueltat—merament literari—en el qual s'intentava analitzar el món i els sentiments amb el microscopi escèptic, limitadíssim, que havia servit a Jules Renard per descobrir algunes de les pigues de la cara del seu petit heroi rural.

Els temps han donat moltes voltes. Jules Renard resta, i cada dia més, com un valor sòlid i puríssim de la literatura d'aquests darrers temps. Però la moda literària i la moda moral que marcaven el clima de Jules Renard avui dia són gairebé oblidades de tothom. És més, avui dia, entre les tendències literàries actuals, una posició com la de Jules Renard fins pot semblar inhumana i antipàtica. Avui dia la literatura que es cou al món segueix el ritme de la gran confusió i les giragoneses de l'absurd pels procediments de la tendresa, de la bestialitat, de la vitalitat o de la mera follia; hi ha també un retorn a la sinceritat procurant fer ús dels elements més clars i més nobles, però això és excepcional i es manifesta més que enllloc en certes zones de la literatura anglesa. El que no hi ha avui dia enllloc, és aquesta imposada limitació, aquest sentit de humanitat, d'implaicable responsabilitat literària, característiques de l'obra de Jules Renard. Avui dia, socialment, Jules Renard és un autor completament passat de moda. Joestic segur que el film sobre *Poil de Carotte*—aiguallit, naturalment—ofèn la majoria del públic. Abans de la guerra es podien tenir unes idees sobre les mares, que avui dia en un pla normal no s'aguanten.

Jo confesso la meua gran debilitat i el meu gran entindiment per *Poil de Carotte*, llibre que ha desaparegut de les nostres converses i dels nostres comentaris, i del qual fa vint anys en fem un plat terrible. *Poil de Carotte* és per mi encara una poma d'aquestes una punta verdures i un si és no és corcades, però que mantenen dins el seu gust àcid allò més selecte i allò més sagrat dels paisatges que estem tips de veure i que sembla que no ens fan cap impressió, però que en el moment de triar els posem davant de tots els paisatges.

JOSEF MARIA DE SAGARRA

L'ombra de la barba blanca i punxant del raspall d'argent cerca el contacte del canelobre gairebé invisible...

J. ROCA

JOIER

PASSEIG DE GRÀCIA, 18 - TELÈFON 19562

Mussolini escriptor

L'ESTIL LITERARI DE MUSSOLINI

En italià i francès, en edició definitiva, han començat a publicar-se les obres i discursos de Benito Mussolini. El Duce tenia fama d'adoptar, en els seus escrits, un estil «napoleònic». Ludwig així ho havia pro-palat.

Napoleó, en certes ocasions, utilitzava frases breus. Una forma curta i categòrica. Descobriu en el seu estil unes frases tallades i nervioses.

Però Mussolini, contràriament al que opina Ludwig, escriu, per regla general, en una prosa grisa i retòrica. Llegint les obres de Mussolini que s'han publicat fins ara, us trobeu amb pàgines senceres plenes de verborisme, sense idees. Cap semblança amb la manera de Napoleó.

En els escrits i discursos del Duce sovintegen l'èmfasi i la inanitat. Us adoneu que Mussolini als seus articles en to tribúnic exclama: «Nosaltres, en nom dels morts, volem fer la comunió de la sang... Es la sang de la joventut més bella d'Itàlia, sang llatina... Oh! poeta, la nostra pàtria no és covarda, els adolescents van al davant de la mort, com si anessin a un esplèndid banquet.» I en els discursos llença definicions com: «Cal distingir entre guerra i guerra, com hom distingeix entre crim i crim, entre saig i sang.» A cada moment ensopagueu amb paraules inútils i conceptes vagues.

El seu mateix històric discurs pronunciat a Milà el 23 de març de 1919, que fou com l'acte de naixença del feixisme, constitueix una mostra de literatura política difusa i deixatada. El discurs conté tres declaracions que no diuen res de precís. Llegint-lo, hom estranya que amb tanta ambigüitat s'hagi posat en marxa un poble.

MANCA DE MALÍCIA

Altrament, i això potser constitueix una qualitat moral, els escrits de Mussolini estan desprovists de malícia. Juga net. Fora d'algunes excepcions, no especula sobre la credulitat dels lectors o auditors. Ni amaga segones intencions, per a la captació de pro-sèlits. Exposa les seves doctrines en estil vulgar, amb una certa monotonía, sense escollir argumentacions decisives, ni recórrer a trucs brillants. La lectura dels seus escrits cansa.

Mussolini no segueix els procediments tortuosos i habilitats d'altres homes d'Estat. Lenin, com afirma un dels seus apòlogues, en les propagandes verbals o escrites, procurava repetir una idea moltes vegades per tal que es gravés en l'esperit de l'oient. Mai no era prolix, però no temia la repetició. Lenin es preparava les frases i cercava que fossin lligades per la lògica de l'argumentació. Hitler, amb tota consciència, per a guanyar adeptes (per exemple, *Mein Kampf*) fa demagògia, acut a estridències i diu coses pintoresques.

Lenin considera el parlar i escriure un mitjà, però no un fi. Hitler, ell mateix, sense modèstia, es qualifica de persuasiu i de gran orador: es compara amb el Lloyd George dels bons temps. Mussolini, en canvi, confessa: «No reconec en la meua prosa cap mèrit literari particular... Els meus discursos i els meus articles han estat impropisats en el curs de les circumstàncies... Els meus escrits de vegades tenen una embranzida agressiva que actualment he abandonat.»

El Duce, doncs, en l'ordre literari, és modest. En el seu *Diari de guerra* també

fa constar: «Una lleu línia porpra anuncia el sol. Ah! si jo fos poeta!»

EL SOCIALISME DE MUSSOLINI

L'edició d'obres de Mussolini parteix de l'any 1914, quan ell va abjurar el socialisme. En aquesta edició no es publiquen els treballs de l'època en què Mussolini dirigia el periòdic socialista *Avanti!*, del temps en què l'empresonaven per la seva actuació revolucionària, dels dies en què organitzava

Una bella actitud oratòria

setmanes roges. Del seu socialisme només en quedaran, en les obres definitives, el discurs pronunciat el 25 de novembre de 1914, a l'Assemblea de la Secció Socialista de Milà, la qual decreta l'expulsió de Benito Mussolini del Partit Socialista oficial.

En aquesta sessió el Duce italià declarava:

«Vosaltres, socialistes, no em perdeu! Dotze anys de la meua vida, dotze anys de socialisme militant són o haurien d'ésser una garantia suficient de les meves conviccions. El socialisme és alguna cosa que s'arella a la sang.»

Però, després, en el poder, Mussolini ja no es va recordar del socialisme. Encara, en l'any 1919, l'ideari feixista (com indica l'escriptor italià Antonio Aniante) era republicà i netament esquerrà. El programa que Mussolini fixava als camises negres contenia principis tals com: «Proclamació de la República Italiana», «Control i taxació de les fortunes privades», «Participació directa dels obrers en els beneficis», «Supressió de les societats anònimes i de les societats per accions», «Supressió de les banques i borses», «Desaparició dels títols de la noblesa».

Però, a Itàlia, en 1935, la monarquia continua, les banques es mantenen, l'aristocràcia és respectada i la política s'orienta en un sentit oposat al del programa transcrit.

En l'edició de les obres de Mussolini quasi no queden traces de l'abrandament vermell del Duce en la seva joventut.

UN DOCUMENT

La lectura de les obres del dictador italià servirà per a conèixer, sense intermediaris, un dels polítics més influents de la nostra època. Una coexistència directa. Un important document. De vegades, en certs passatges, destrieu el temperament. En el *Diari de guerra*, davant les baixes, llegiu: «Quan l'espectacle de la mort esdevé habitual, ja no us impressiona. Avui, per primera vegada, he vist la mort de la vora. Ja no hi penso.» També destrieu l'energia de Mussolini en l'article *A baix el Parlament!*, quan declara que està fermament convençut que, per a la salut d'Itàlia, caldria afusellar, «dic afusellar per l'espant», algunes dotzenes de diputats i enviar a presidí, almenys, un parell d'ex-ministres.

De totes maneres, per a jutjar, amb co-nèixement de causa, l'obra de Mussolini, caldrà esperar la publicació dels altres volums de l'edició. En francès se n'ha publicat un i en italià tres altres. Per tant, el criteri que acabem de fixar no pot ésser definitiu.

JOSEP CABRE I OLIVA

Mirant a fora

Anatema!

Quan Venizelos establi, en temps de la guerra, el seu govern a Salònica, fou declarat traïdor a la pàtria.

Jules Sauerwein conta que en aquell temps va veure pels carrers d'Atenes una estranya processó: tot d'atenencs, precedits de metropolites, arximandrites i simples sacerdots, se n'anaven a enterrar un cap de bou a les afores. Un cop sepultada aquesta despulla que simbolitzava Venizelos, els components de la processó desfilaron i cada un llançà una pedra negra al sot, tot cridant: «Anatema!»

John Simon, conferenciant

Sir John Simon va donar darrerament una conferència a la Sala Gaveau de París sobre El règim parlamentari a la Gran Bretanya.

Com que la conferència era organitzada pel Temps, el ministre anglès va dir:

De tant en tant, trobo en les pàgines d'aquest diari, signals per Lancelot, uns articles titulats Per la defensa de la llengua francesa. Doncs bé, M. Lancelot és pregat de no recollir les mostres de faltes i de solecismes que abunden en el meu petit discurs.

I entre els murmuris d'afectuosa protesta del públic per l'allusió al pseudònim d'Abel Hermant, John Simon prosseguí:

—Pel que a mi pertoca, em consolo una mica pensant que per difícil que sigui als estrangers posseir els matisos de la llengua francesa, aquests no són més difícils de comprendre — no vull dir imitar — que l'esperit de la Constitució anglesa.

Bona recepta

Quan John Simon estudiava a Oxford — contà ell mateix en la seva conferència —, hi corria una anècdota:

Un americà visitava els jardins d'un col·legi d'Oxford i admirava les magnífiques pelouses. Volgué veure el jardiner perquè li expliqués com s'ho feia per a tenir una gespa tan esplèndida.

—Es molt senzill, senyor — va dir amb tota bona fe l'home de l'ofici —. Es sembla el terreny amb bones granes, després es rega, es passa el rolet i la dallera regularment durant tres segles. I això és tot.

El «speaker» denunciat

Hi ha oients exigents que es queixen quan el speaker estornuda, o pronuncia malament un nom estranger.

Un d'aquests exigents escriví a la direcció d'una emissora francesa de l'Estat queixant-se de la manera com havia estat llegit un discurs de Flandin.

«Si és una prova — deia —, és conclouent. No admeteu aquest home.»

La direcció constatà que el dia i l'hora assenyalats pel protestatari, era el propi Flandin el que havia parlat davant del micrò, retent homenatge al rei Albert I de Bèlgica.

Els negres de Harlem protesten

Els tres-cents mil negres de Nova York han decidit d'oposar-se al que anomenen «el sacrifici sobre l'allar de la raça blanca del darrer imperi negre». Es refereixen al conflicte italo-abissini.

Com a primera mesura, els negres de Harlem han declarat el boicot als venedors ambulants de gelats i de begudes, que gaureb tots són italians.

Després, han ofert, per subscripció, dos aparells de caça a l'as negre el pilot Herbert Julian. Aquest s'ha fet un uniforme llam-pant i ha declarat:

—Itàlia s'enganya. Quan Abissínia, gràcies a mi i als meus pilots, hagi remeiat la seva feblesa aèria, les forces seran iguals.

Una reforma de Roosevelt

El president Roosevelt té ganes d'abolir una de les disposicions més pintoresques de la Constitució nordamericana.

Fins ara, qualsevol ciutadà podia anar a estrènyer la mà del president. Però Roosevelt troba que això és passat de moda, ridícul, cansat i fa perdre temps. Creu més important la creació d'una oficina on tot ciutadà pogués fer una queixa o una suggestió, i respondre-l'hi en poc temps.

Però els amics del president temen que l'abolició d'aquelles audiències de shake hands, tan populars als Estats Units, no faci descontents, sobretot entre els grangers, per als quals el romiatge a la Casa Blanca constitueix un record inoblidable.

«Dumping»

Els japonesos no en tenen prou de sàpar el comerç europeu a Àsia, sinó que envaeixen Europa. En el mateix país de la echtes deutsches Bier, s'hi comença a vendre cervesa japonesa, al preu exacte d'una ampolla buida.

D'ençà del nazisme, d'altra banda, l'exportació alemanya ha baixat i ara ocupa el tercer lloc, després de l'anglesa i la japonesa.

Potser aquesta qüestió de la cervesa redreçarà les ganes alemanyes d'entendre's amb els japonesos contra els russos.

GUTENBERG, S. A.

Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques

Nàpols, 215 - Telèfon 55723 BARCELONA

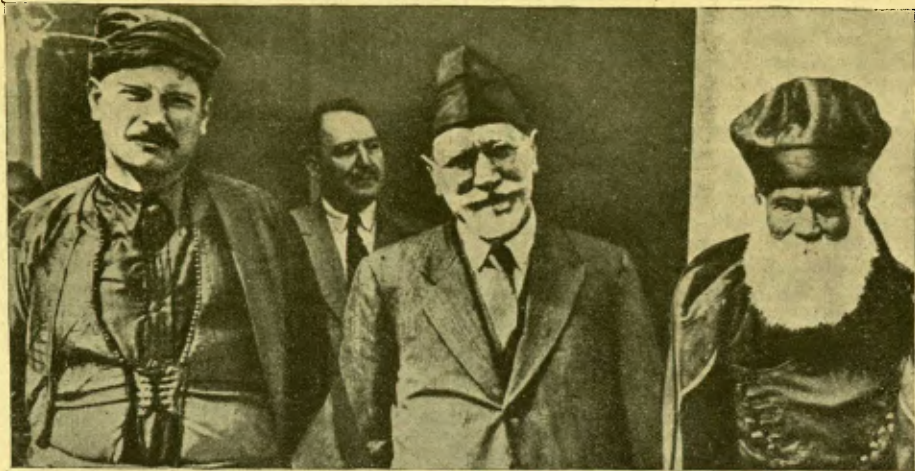
L'ACTUALITAT INTERNACIONAL

Venizelos, perpetu agitador

Grècia afegeix noves pàgines a la seva llarga i tràgica història. S'afegiran a la sèrie gloriosa del passat, quan de l'Egeu s'escampava pel món una nova civilització, o seran una demostració més de la seva decadència? No és pas difícil respondre a aquesta pregunta. La grandesa de Grècia és un record, i res no podrà fer-la res-sorgir.

Una guerra civil ensagna les ribes de

casat amb una germana de Guillem II i orgullós del títol de mariscal de l'exèrcit alemany, s'hi oposà rodonament. Malgrat això, Venizelos seguí fidel al seu propòsit d'afavorir els aliats. Havent declarat a la Cambra, després de l'ocupació franco-anglesa de Salònica, que els alemanys, com enemics dels amics de Grècia, s'haurien d'haver considerat com enemics propis, tingué una aspra discussió amb el rei i

Eleutheros Venizelos amb dos vells combatents cretencs

l'Egeu. Es la que fa nou en trenta anys, en aquella terra!

Però més que del curs dels esdeveniments, volem parlar del seu gran protagonista, Venizelos, l'home més estimat i més odiat que hagi existit a Grècia en aquests darrers segles, l'obra política del qual ha tingut diverses fases, ha conegut diverses fortunes, però la seva activitat ha estat sempre incansable i en alguns moments ha assolit aspectes llegendaris.

Les generacions del segle darrer no hauran oblidat les gestes del cretenc per a l'alliberació de la seva illa natal de la dominació turca.

Nascut en un poble proper a Candia, tot just graduat d'advocat Venizelos empen-gué la lluita contra els turcs, que àdhuc adquirí caràcter de lluita religiosa oposant cristians i musulmans. El govern de Constantinoble recorregué a tots els mitjans per a dominar el moviment i sobretot per a anorrear l'acció de Venizelos. Tot fou debades. Venizelos resistí a les amenaces i persecucions, i no escoltà les ofertes temptadores. Volia la llibertat de Creta.

Els episodis de la lluita entre cretencs i turcs són heroics en llur gran part, donades les proporcions entre els adversaris. Però Venizelos vencé. L'illa de Creta obtingué l'autonomia, tot restant però, més de nom que de fet, formant part de l'Imperi Otomà. El govern de l'illa fou confiat a un alt comissari, càrrec per al qual es designà el príncep Jordi, fill segon del rei Constantí, a qui va succeir després. Som en 1897. Un any després, Venizelos reix a treure el príncep i formar un govern propi, la presidència del qual ocupa. Algun temps després, aconsegueix que Creta s'uneixi al reialme hel·lènic.

En 1910 és al poder novament, després del fracàs d'un breu govern militar que tenia la pretensió de dir-se democràtic. Fou la mateixa Lliga Militar que, constatada la impossibilitat de continuar en el govern, cridà Venizelos i li cedí tots els poders.

Venizelos tingué la sort de poder formar, en poc més de tres anys, una Grècia que no sols semblava renovada, sinó també notablement engrandida. Quan la guerra balcànica, la seva obra fou considerable sota tots els aspectes, des del polític al militar. No és possible no reconèixer en ell l'autor de la unió balcànica, que comprenia els romanesos, els serbis i els grecs, per a combatre els residus de dominació turca, i per tant contra l'aleshores poderós exercit d'Abdul Hamid, mantingut en plena eficàcia pels Joves Turcs.

A propòsit de la unió balcànica, és oportú d'esmentar que hi ha escriptors que l'atribueixen al rei Nicolau de Montenegro i al periodista anglès Bouchier, correspon-sal del Times. La veritat és que el primer se'n va assabentar un cop feta, i el segon es limità a donar consells a Venizelos, sense influir en l'execució d'un pla exclusivament ideat pel cap del govern grec. Cal reconèixer que la tasca d'aquest resultat facilitada per l'atmosfera formada després de la guerra italo-turca per l'ocupació de la Tripolitània i la Cirenaica.

El comte Sforza deia, quan era ministre de l'Exterior del darrer gabinet Giolitti, que quan Abdul Hamid—que amb el seu seqüit es trobava en qualitat de presoner en la villa d'un ric jueu de nacionalitat italiana—va tenir notícia de l'aliança balcànica i que els grecs havien ocupat Salònica, va cridar: «Han deixat que els Balcans s'unissin, i ara estan perduts!» Es referia als Joves Turcs, la política dels quals era diferent de la dels vells sultans, basada en la màxima: divideix i venceràs.

Per força hem de passar de llarg sobre molts punts de la vida activíssima d'un home que encara avui, als setanta-un anys, atrau sobre seu l'atenció de tot el món.

Guanyada la guerra balcànica, la popularitat de Venizelos augmentà moltíssim en el seu país, i també en tots els Balcans. Però no tingué la mateixa sort en la guerra que esclatà, quasi immediatament després de la pau, entre grecs, serbis i romanesos contra l'ex-aliada Bulgària.

Deturem-nos en la conducta del cretenc davant i durant la guerra europea. Va saber l'últimatum del govern de Viena al de Belgrad i la mobilització alemanya mentre viatjava per l'Europa Central. Anà immediatament a Atenes. Pachitch, cap del govern serbi, li féu preguntar quina fóra, en cas de guerra, l'actitud de Grècia (re-cordem que els governs d'Atenes i de Belgrad eren aliats). Venizelos respongué:

—Si Bulgària ataca Sèrbia, entrarem immediatament en el conflicte; si només és Àustria que ataca, estudiarem el que es podrà fer...

Quan el conflicte es generalitzà, Venizelos volia intervenir, i sense perdre temps, al costat dels aliats. Però el rei Constantí,

hagué de dimitir. Això ocorria en octubre de 1915.

Els seus adversaris començaren una lluita feroç amb Venizelos, que titllaven de «canalla senegalesa», referint-se a la participació de tropes africanes en l'exèrcit francès. El cretenc encara seguí un any a Atenes, però en octubre de 1916 aconseguí fugir recorrent a un truc per a burlar la vigilància de la policia grega i dels espies alemanys. Mentre un sòsias es feia veure a la finestra de la casa on vivia, l'autèntic Venizelos s'escapava. Es refugià a Salònica, on constituí el famós «govern de defensa nacional», havent-hi així, doncs, dues Grècies oficials. Però en juny de 1917 Anglaterra obligava Constantí a abdicar i Venizelos podia tornar a Atenes.

Després de la victòria dels aliats, el cretenc pogué demostrar que l'exèrcit grec havia pres part en la guerra a Macedònia, al costat dels anglesos, francesos i italians. Per això tingué lloc a la Conferència de la Pau entre els vencedors, en la qual aconseguí fer concedir a Grècia, pels tractats de Neuilly i de Sèvres, la Tràcia, Esmirna i l'eixamplament de les fronteres hel·lèniques fins als Dardanelos i el mar de Màrmara.

Fou aquesta la major obra realitzada per Venizelos en favor de Grècia, i que poc temps després era destruïda pels errors del rei Jordi i els seus consellers, Tsaldaris entre ells.

Un cop retornat, després de la gran desfeta, al poder i seguidament a la fugida del rei Jordi, Venizelos comprengué que no hi havia res més a fer sinó seguir una política pacifista, i facilità la represa de l'amistat greco-turca. Per algun temps, Venizelos restà fidel als seus sentiments democràtics i a l'amistat amb França, que sempre ha exercit a Grècia una gran influència espiritual i literària. Però després va separar-se de les antigues amistats per a seguir l'astre mussoliní. Indubtablement, Giuseppe Bastianini, ardent feixista, ministre d'Itàlia a Atenes, va saber fer oblidar a Venizelos la seva política de reivindicació del Dodecanès. Era el moment en què Itàlia seguia una política hostil a França i a la Petita Entesa.

En els ambients internacionals, la sobtada sublevació grega ha causat sorpresa i amarguesa i ha desvetllat preocupacions. Sorpresa, per la manera fulminant amb què ha esclatat; amarguesa, perquè al seu cap hi ha un home que, malgrat tot, té un passat que cal considerar històric; preocupacions, per la possibilitat de complicar-se.

Aquestes darreres no s'han pas demostrat injustificades, ja que Bulgària, que com Alemanya ha reconstituït el seu exercit violant el tractat de pau, ha donat símptomes d'agitació. D'una manera estranya, si es vol, ja que ha acusat Turquia, un país que avui és dels més pacífics, de preparatius bèl·lics. El general Zlatev, cap del govern búlgar, sembla recordar la teoria de Bismarck sobre la facilitat amb què es pot crear un *casus belli* i voldria aplicar-la en aquest moment.

Bulgària és una mena d'Alemanya dels Balcans, amb la particularitat de tenir forts lligams amb Itàlia. La reina dels búlgars, Joana, és la més intel·ligent i aficionada a la política de les filles de Víctor Manuel III, i fins s'afirma que té una gran part en la direcció política de Bulgària.

Es diu que després dels acords amb França, la política italiana ha canviat envers la Petita Entesa i els Balcans. Tant de bo! Però els diaris anglesos recorden avui dia un famós discurs de Mussolini sobre l'expansió italiana a Orient i el relacionen amb el moviment venizelista i les convulsions búlgares.

La Unió Balcànica havia dat la pau a aquella regió d'Europa especialment volcànica. Es tracta potser de trencar-la? Qui ho volgués intentar tindria la feina incòmoda, car, com ha dit Titulesco en un discurs, Petita Entesa i Unió Balcànica volen que no es torbi el *statu quo*, o si no hauran d'intervenir. Però no podem formular judicis que només es basarien en hipòtesis...

TIGGIS

Importants rebai-xes per ampliació SECCIO A MIDA

JAUME I, 11 Telèfon 44655

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Telèg: "Carburas"

BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MAN-GANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces de seda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BU-FADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOL-DADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

EL CINEMA

L'ACTUALITAT CINEMATOGRAFICA

Penúria de bons films

La Generalita (quin títol!) és un film de Borzage? Ho diuen, però nosaltres no ho creiem. No neguem que Frank Borzage hagi pogut disposar el guió del film, dirigir la presa de vistes i fins i tot controlar el muntatge. El que neguem és que el film pugui donar-se com una cosa pensada i creada, sentida i realitzada per l'home que ens ha donat *Furs humans*. Frank Borzage podrà discutir-se, però el que no es pot discutir és que si un home de cinema té un estil, aquest home és Frank Borzage. Aquest estil reuneix sota un mateix caràcter fonamental la majoria dels seus films, per altra banda tan diversos en el que fa a llur contingut. Doncs bé, *La Generalita* no presenta ni la més llunyana afinitat amb les produccions típiques del director.

Amb els cadets de West Point i unes *girls* abillades d'havaianes, el realitzador d'aquest film ha muntat un espectacle que tot i oferir-se sota un segell original, entra de ple dins la tradició coreogràfica i musical dels espectacles de la Warner. El resultat ha estat un film del qual no es pot dir ni que sigui bo ni que sigui dolent. En un terme mig acceptable, pobre si el veiem sota l'angle d'espectacle musical, ric si el considerem com una comèdia frívola i sentimental. Aquest film és citat i comentat aquí en raó de les circumstàncies per les quals travessa aquests dies l'espectacle cinematogràfic.

Els nostres lectors estan avesats a trobar ací molts elogis i poques censures. Qui no sabés com van les coses, ens podria trobar molt condescendents. En canvi, aquells que saben que cada setmana s'estrenen deu o dotze films pel cap baix, no s'estranyaran que si en seleccionem un o dos d'entre tants, tanmateix d'aquests pocs en puguem parlar en bons termes. Ara la crisi és tan farta que ni aquests dos podem trobar.

Però, sí, almenys n'hi ha un que us podem recomanar. No és una història, sinó un document. Ens referim al reportatge de l'expedició àrtica realitzada pel trenca-gels soviètic *Txeliuskin* que ara projecten al Publi-Cinema.

Aquest film, per al qual s'ha trobat el títol poca-solta de *Titanes del Polo*, no relata precisament una expedició polar. L'objecte dels expedicionaris era seguir les regions àrtiques al llarg de la costa asiàtica, recorrent-la en tota la seva extensió fins a trobar l'estret de Bering. L'expedició, admirablement equipada — un model de l'organització científica de la U. R. S. S. —, fracassà quan mancaven tres-cents cinquanta quilòmetres per acabar el recorregut. Presoner dels gels que anaven estrenyent el seu setge, el *Txeliuskin* no resistint semblant pressió, fou esmicolat i la seva tripulació obligada a acampar damunt del glaç en espera d'auxilis que no tardaren a arribar pel camí del cel. L'aviació de la U. R. S. S. portà amb tanta perfecció els serveis de salvament, que la tripulació integrada del vaixell pogué retornar a la pàtria.

Aquesta és l'epopeia que, amb un sentit molt cinematogràfic, el documental que donen al Publi-Cinema tracta de narrar. Ho fa molt bé i l'espectador pot seguir totes les etapes d'aquesta extraordinària aventura. La ruta del vaixell a través dels camps de gel, la vida al campament, l'arribada dels avions, tot transcrit en imatges de bona fotografia, són coses que fan d'aquest documental una cinta modelica dins el gènere. Una cinta que comporta un final

grandiós de debò. Aquest final és el que podríem dir-ne el pinyol de l'obra, administrat dins l'estil peculiar de la cinematografia soviètica.

Efectivament, heu de saber que si aquesta expedició no és ni molt menys l'epopeia més gran de les rutes geogràfiques, en canvi sí que es pot dir que la rebuda que el govern i el poble de Moscú tributaren als expedicionaris és la recepció més sensacional que mai s'hagi tributat a uns herois populars. Aquesta recepció la camera l'ha

«La Generalita»

transcrita amb una emoció vibrant, que fa d'aquest final un fragment d'una tensió i exaltació imponent.

En aquest final es demostra que aquesta gent en qüestió de propaganda i de paradès escenogràfics en saben tant o més que els italians i els alemanys. I com que són més, ningú no els guanya en quantitat. No recordem haver vist mai tanta gent a la vegada. El tren que condueix els expedicionaris corre quilòmetres i quilòmetres i la gent no s'acaba. Això com a preludi de l'arribada a la Plaça Roja!

No hi hauria en stock algun altre film més? Després de tot, són una gent que en saben.

JOSEP PALAU

NOTICIES CURTES

Ara que les pel·lícules biogràfiques estan de moda, es parla de rodar una *Vida de Byron*. S'afegeix que aquest film es rodarà a França.

—*Tovarich*, la comèdia de Jacques Deval, que s'ha pogut veure en versió castellana a Barcelona, serà duta a la pantalla. En el repartiment figuren Irène de Zilahy, Alerme, Pierre Renoir i André Lefaur.

—*Els Tres Mosqueters*, versió nordamericana, amb Francis Lederer en el paper de D'Artagnan, serà un film en colors.

—El mateix Francis Lederer, amb la gran Katharine Hepburn, seran les *vedettes* de *Cors destruïts*.

—La Universal té en projecte un film sobre la vida de Gaby Deslys.

PANORAMA

Ja heu votat? Doncs filmeu

Upton Sinclair, el novellista d'idees subversives que s'havia presentat candidat per al govern de Califòrnia amb el lema EPIC (*end poverty in California*: fi de la pobresa a Califòrnia), es vol aconsellar del fracàs electoral rodant un film.

D'aquest film, Upton Sinclair en serà autor i actor. Però la *vedette* serà Zeppo Marx, un dels quatre germans Marx. L'argument es basarà precisament en la poc afortunada campanya electoral de l'autor d'*El Rei Carib*.

Napoleonitis

Ja fa anys, en temps del mut, Abel Gance, que ha contribuït a arruïnar algunes cases de cinema, va rodar un film sobre Napoleó, amb la cèlebre troballa del «tríptic», que no vas pas deixar un record massa encoratjador.

Però Abel Gance no és dels que es descoratgen mai. Sobretot si troba capitalistes que tampoc es descoratgen. I ara està entestat a fer un altre film sobre Napoleó, aquesta vegada sonor, i re-sonor i tot. En efecte, Abel Gance diu que vol aplicar a la seva nova producció la «perspectiva sonora».

Es tracta, senzillament, d'un procediment de reproducció sonora consistent en l'ús de diversos altaveus fàcilment reglables i permetent de crear la il·lusió del relleu acústic. Ja ho veurem, i potser ho sentirem (en la doble acceptació del verb).

A més a més, Julien Duvivier també té el seu projecte napoleònic. Es tractaria, senzillament, d'una *Vida privada de Napoleó*.

El cinema en relleu és una realitat

Era el 22 de març de 1895 que dos joves savis, Louis i Auguste Lumière, exposaren a la llum pública el principi del cinema i d'una manera tan definitiva que vuit mesos després s'inaugurava a París el primer cinema amb la projecció d'un film de tretze metres.

Heus ací doncs que avui, quaranta anys després, és també Louis Lumière que meravella altra vegada l'opinió, amb la descoberta del cinema en relleu. El principi estereoscòpic ha estat efectivament aplicat a les imatges mòbils pel famós físic en una de les darreres sessions de l'Acadèmia de Ciències.

Davant els membres de la famosa corporació que reuneix els caps de brot de la ciència francesa, han desfilat unes imatges

Louis Lumière

molt semblants, quant al tema, a les que ara fa quaranta anys els Lumière projectaven a la Societat d'Encouragement à l'Industrie nationale, amb la diferència, notable, que ara les imatges donen l'exacta sensació de les tres dimensions.

No hem d'escatir la doble revolució que la descoberta aportarà al cinema: revolució comercial i revolució artística. El tema és massa transcendental per encetar-lo tan sols en aquesta nota. L'invent ha estat presentat amb una aplicació pràctica d'unes investigacions científiques en el camp de l'òptica fisiològica. Ara veurem la ruta que l'invent farà a través de la indústria i de l'estètica del cinema.

El principi dels anaglifcs, a bastament conegut per les experiències pràctiques que no fa pas gaire tingueren lloc en un cinema de Barcelona, és la base de la descoberta de Lumière. Manca, sembla, afinar solament la comoditat de la realització pràctica, cosa ja més d'industrials que de savis. El detall de l'estat actual del procediment pot trobar-se en revistes especialitzades, on el lector trobarà aquelles precisions tècniques que estarien aquí desplaçades.

Nova York i Moscú

Fa dos o tres anys, el pintor F. Léger va fer un viatge a Amèrica. I en va tornar molt entusiasmada. «Nova York... Moscú... va escriure—. Els dos pols de l'activitat moderna. La vida actual està concentrada allà... Allà únicament gosen l'experiència perillosa de la qual els altres s'aprofitaran. Nova York... Moscú! Moscú... Nova York!»

No és missió nostra escatir si Léger té raó o no. I ens limitarem a constatar que aquests dos grans països, els U. S. A. i la U. R. S. S., han vist clar que el cinema és una propaganda social de primer ordre i

americanes, tretes de dues obres europees, les quals, abans d'ésser filmades, han estat bàrbarament deformades amb l'objecte d'emotllar-les al conformisme hipòcrita que regna als Estats Units. *Nana* i *Marie Galante*. No parlarem gaire de la primera. Amb el nom de *La dama del bulevard*, ens presentaren un film que no tenia res a veure amb l'esperit ni amb la configuració de l'obra de Zola. Ja és conegut el plet entre els hereus d'aquest darrer i l'editora per motius d'infidelitat a l'obra original. Quant a *Marie Galante*... Tant en la novel·la de Jacques Deval, com en la peça

«Marie Galante»

que la imatge és més eficaç que la lletra.

Nova York... Moscú! Moscú... Nova York! La producció russa és aquella on la propaganda és expressada d'una manera més descarada. Així que s'instaurà el nou règim, els comissaris del poble s'apressaren a decretar que el cinema serviria únicament per a la propaganda comunista. Tot-hom recorda els primers films soviètics. Molt bells, cinematogràficament parlant, però obertament revolucionaris. Aquelles pel·lícules, que semblaven adreçar-se directament a un públic analfabet, eren una propaganda grossera, excessivament simple i primària, sense gota de finor. Una publicitat pura i directa, franca i sense carreta. Més endavant, els Soviets s'adonaren segurament que la propaganda més eficient és la que es fa d'una manera més subtil. I en films com *El camí de la vida*, les intencions doctrinàries hi eren més hàbilment disfressades.

Els productors americans tenen una noció més intel·ligent de la força de la imatge. Amb una gran malícia, dissimulen les intencions deliberades i profundes dels seus films. Propaganda molt més fina i, per tant, molt més eficaç i perillosa. Els americans saben daurar-nos la pindola amb una astúcia inimitable. Saben presentar sota unes aparences amables les coses més profundament tendencioses. No cal citar títols. Gairebé totes les pel·lícules ianquis, amb el pretext d'una anècdota amorosa, explicada amb amenitat irresistible per uns directors admirables i meravellosament interpretada per uns artistes prodigiosos, ens presenten la seva aviació, la seva marina, la seva policia o el seu comerç com els més perfectes del món, i la seva raça com la més bella, la més forta i la més valenta de l'univers. L'espectador sensible descobreix l'imperialisme més flagrant darrera la sensibleria llepissosa d'aquells amors contrariats i finalment triomfants. Films com *Sóc un fugitiu*, en els quals els americans no vacilen a denunciar la seva podridura, són escassos, i la seva exigüitat no compensa la gran quantitat de cintes imperialistes que llancen al mercat mundial.

Tots els escenaris soviètics i americans, fins i tot els més aparentment inofensius, són francament tendenciosos. I quan aquests dos cinemes adapten una obra que no ho és, la fan passar per l'adreçador amb una desimboltura i un cinisme desconcertants. Darrerament, els fets s'han encarregat de confirmar una vegada més els nostres punts de vista.

Aquesta temporada, han estat projectades a les nostres pantalles dues pel·lícules

treta de la novel·la i estrenada a finals de l'any passat al Théâtre de Paris, amb música de l'admirable Kurt Weill i amb la deliciosa Florelle i el patètic Inkijnoff com a protagonistes, tant en la novel·la com en la peça teatral, doncs, l'heroïna, Marie Basile, dita Marie Galante, arrencada malgrat ella del seu poble i abandonada en un port de Venezuela, es trasllada a Panamà on es dedica a la prostitució. Marie Galante és devorada per la nostàlgia del seu país. Encarna el sentiment patriòtic pur i desinteressat. Ho acceptarà tot per tal de retornar a França. «Si la mar em pogués portar—exclama—, hi tornaria a peu.» Marie no pot realitzar el seu desig més ardent. És assassinada pel japonès Tsamatfui... En el film, per contra, Marie Galante és una monada de criatura, pura i innocent com un angelet, que no tan sols no mor, sinó que podrà triar entre dos galans, en lloc d'un, per a casar-se. Jacques Deval va qualificar aquesta cinta de *pauvre, plate et naïve histoire*, i la protagonista d'*héroïne toute vide, plus creuse et plus sucrée qu'une meringue*, però va confessar que ell era la causa primera de tal desastre per haver cedit la seva obra a l'editora americana, tot i acceptant per contracte que aquella pogués acomodar la història o els personatges a les necessitats de la pantalla. Amb tot, els americans, que han entès aquestes necessitats d'una manera molt especial, haurien pogut tractar Deval amb una mica més de delicadesa.

El cinema soviètic empra els mateixos procediments. Fa poc s'ha estrenat al Max Linder de París el film rus *Les nits de Saint Petersbourg*, tret d'una novel·la de Dostoievski i realitzat pels senyors Rochal i Stroeva. En aquesta pel·lícula, el protagonista de l'obra original, Egor Efmoff, ha estat—exigències de la causa!—radicalment i escandalosament transformat. Recordem també un altre film soviètic, *La casa dels morts*, que Domènec Pruna volia presentar ací i que no fou autoritzat per la censura, a la sala de projecció de la qual uns quants només poguérem veure'l. En aquella cinta—exigències de la propaganda, encara!—, Dostoievski, interpretat per un actor magistral, era presentat com un infecte burgès.

Un crític, en presència d'aquestes traïcions inqualificables als originals, ha dit que els Estats Units tenyixen de rosa i la U. R. S. S. de vermell. I cal confessar que tant l'una com l'altra tintura són tan indignes com poc honrades.

SEBASTIÀ GASCH

TITANES DEL POLO
CHÉLIUSKIN
Un film documentaire russe

Un documental rus

Cada dia al

PUBLI CINEMA

Distribuit per Unió-Film, S. A.

Suscriviu-vos a **MIRADOR**

Rambla del Centre, 19 (Llibreria Bergé) - Barcelona

BUTLLETI DE SUBSCRIPCIÓ

Et Sr. _____

que viu a _____

carrei _____ n.º _____ es subscriu a **MIRADOR**

pel preu fixat de **3'50 ptes. trimestre.**

_____ de _____ de 193_____

Signatura

CINE ACTUALIDADES

Un programa insuperable

NOTICIARI FOX MUNDIAL

La revolució a Grècia • Retorn del Saar a Alemanya. • Temporals a França i Espanya. • Una avioneta cau sobre una escola. • El campionat d'Espanya de esquí. • L'abdicació del rei de Siam

LES GRANS OBRES MUNDIALS

EL NORD D'ÀFRICA

ALPINISME

Escalant les cimes del Mont-Blanc

Un magnífic documental en espanyol

PUBLI CINEMA

Passatge de Gràcia, 57. - Telèfon 79681

Sessió continua de 3 tardes a 1 matinalada

SEIENT, UNA PESSETA

CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges U. F. A. (exclusius)

TOREJADOR D'OCASIÓ
Dibuix de "Popeye el Mariner"

NOTICIARIS
D'ACTUALITAT MUNDIAL
Segons visió PARAMOUNT i ECLAIR JOURNAL (exclusius)

TITANES DEL POLO
Primera part de L'ODISSEA I ENFONSAMENT DEL "TXELIUSKIN"

TIVOLI

TOTS ELS DIES

BROADWAY POR DEN-TRO

DE **WALTER WINCHELL**

per **CONSTANCE CUMMINGS** i **RUSS COLUMBO**

Interessant film amb números musicals, realitzat per **LOWELL SHERMAN**

Producció de **DARRIL F. ZANUCK**

PELS ARTISTES ASSOCIATS

EL TEATRE

LES ESTRENES

Millàs-Raurell, *Fruitada verda*—J. M. Miquel i Vergés
L'altra veritat

Ha estat veritablement cruel, no sabem si per Millàs-Raurell com a autor o per Pous i Pagès com a director, de deixar-nos amb l'ai al cor sobre l'acabament de *Fruitada verda*, el drama que ens fou presentat dimarts passat al Poliorama. Cau el teló, implacable, damunt la nostra angúnia, damunt les vacil·lacions, els gemes i les imprecacions de la pobra protagonista abocada al balcó, des d'on la sollicita el desig, la necessitat d'acabar d'una vegada amb una vida horrible i desgraciada, damunt els trucs neguitosos i alarmats de la seva mare, del seu pare i del seu padri a una porta obstinadament tancada, darrera de la qual no sabem quin espantós, quin esgarriós misteri hi ha. Nosaltres el veiem, el sofrim i ens neguitegem, però, com diem, ens n'hem d'anar al llit amb aquella recança i aquell malestar que ens dona pensar que, si no arriba a suïcidar-se, aquella noia ha de continuar fent tota la seva vida les ximpleries i les atzagaiades que li hem vist fer i ens ha explicat que ha fet durant tot el curs del drama, amb la seva innocència, la seva generositat, la seva alteza de sentiments i la seva hipersensibilitat.

Negra i trista per a ella, perdudes ja totes les il·lusions, molesta i enutjosa per a tots els del seu volt, la seva vida, de llavors endavant, seria una font permanent d'inconfortabilitat i disgustos de tota mena. Per això és que creiem que el suïcidi és, mal per mal, el remei més indicat per a la seva situació i per a la tranquil·litat de tots els altres.

Hem dit que la protagonista ha perdut les il·lusions i que és per això que es sent impel·lida a la pròpia aniquilació. Quines eren aquestes il·lusions? No eren pas les que es pugui fer qualsevol noia en les seves circumstàncies familiars i socials, per lliure que hagi estat l'educació que hagi rebut, sinó unes il·lusions totes especials, d'una mena de manera tota *sui generis*, sense cap aguant en la realitat, sense cap lògica ni emotiva ni intel·lectual, unes il·lusions, per acabar, només explicables en un cas de paranoia.

Aquesta xicota, que porta una vida frívola i lleugera, atabalada i deportiva, té —com podria ésser d'altra manera?— el seu anhel; aquest anhel és el d'ésser mare. I no troba altra mitjà de satisfer-lo que lliurar-se a un dels molts amics de la seva família, casat, al qual enganya astuciosament fent-li creure que dels seus tractes no n'ha de provenir cap resultat. Quan aquest arriba, li ho fa saber, esperant que, no sabem com, s'encarregui d'arranjar el conflicte. L'amant se'n desenten i davant la seva negativa que, per acabar d'arrodonar-la, es combina amb un viatge sobtat d'ell i la seva esposa, fugint de la crema, la protagonista es convenç de la maldat humana, de la mesquinesa i la covardia de tothom, de com és miserable la vida i com no val la pena d'ésser viscuda.

Afegim, però, que no hi ha ningú que l'ajudi. Uns pares poca-soltes i toca-campanes, un promès fastigós com un llimac i un cercle de relacions frívol i esnob, en el qual l'únic que té una mica de sentit comú és el padri de la noia i encara actua en uns moments en què la seva intervenció, en comptes de contrastar el patetisme, resulta més o menys grotesca, com prou ens ho fa veure la hilaritat del públic en l'escena entre ell i la protagonista, cap a l'acabament del tercer acte.

Amb aquests elements és ben difícil de fer res que tingui consistència humana i escalf cordial, d'on neixi una simpatia i un interès de l'espectador envers allò que li és ofert. Tot, en aquesta *Fruitada verda*, és pura lucubració cerebral, irreal i inconsistent. Esperem que Millàs-Raurell, del qual podem esperar molt millor, sigui més

afortunat una altra vegada per tal d'aplaudir-lo com voldríem.

Diuenge passat a la tarda fou estrenada al Foment Autonomista Català i pel Quadro Escènic Mossèn Cinto, la comèdia dramàtica en tres actes del nostre col·laborador Josep Maria Miquel i Vergés, *L'altra veritat*.

Millàs-Raurell

No fa pas gaire, des d'aquestes mateixes columnes (*), Josep Maria Planes s'ocupava d'aquesta comèdia prou llargament perquè nosaltres hi poguem afegir gran cosa més. Repetir el que Planes deia seria ociós i impertinent; sobrepujar-ho, insistir-hi, una redundància desmesurada. Planes assenyalava amb encert totes les qualitats i tots els defectes que havia trobat en la comèdia a la seva lectura; aquestes qualitats i aquests defectes, per a nosaltres, en la representació han estat posats ben de manifest. Les primeres, substantives i dignes de tota estima; els segons, accidentals i superables; les unes són les inherents a un esperit educat, un temperament meditatiu i mesurat i un pensament aconduït amb una bona orientació i coneixedor de moltes coses; els altres no són res més que les falles que comporta la inexperiència escènica i un excés de preocupació literària.

Ben vist el conflicte, ben establerts els seus termes, ben dibuixats els caràcters, ben descabdellada i ben resolta la seva acció, amb la lògica i amb el sentiment necessari, tota la comèdia es ressent, però, de l'excessiva tendència a explicar-se que senten els seus personatges i que els porta a allargar moltes escenes que quedarien ja prou concretes amb menys raonaments i consideracions.

El conflicte és humà; és un conflicte de bo de bo i d'un fort interès dramàtic; la solució que Miquel i Vergés li dona és, ensem, que la menys cruenta, la més civilitzada i, com assenyalava Planes, la mateixa que donaria a un cas com aquell el noranta per cent dels habitants de Barcelona.

Vagi la nostra felicitació al Quadro Escènic Mossèn Cinto per la seva iniciativa de representar aquesta comèdia i per l'entusiasme i la compenetració amb què l'han realitzada.

JOAN CORTES

(*) Josep Maria Planes: *Reflexions en torn d'una comèdia per estrenar*, MIRADOR, núm. 312.

INTERMEDI El dret a avorrir el públic

Una de les coses més impressionants del teatre català actual, és la tenacitat amb què els joves autors reclamen el dret a avorrir el públic.

Es una lluita que ve descabdellant-se fa molt de temps. Des d'aquell dia en què alguns començaren a fer córrer que anar al teatre a riure, a emocionar-se, a plorar, era propi de pobles primitius, mancats de tota cultura. Segons aquells set-ciències, l'actitud que més esqueia a l'espectador civilitzat —europeu!—, era un posat displent, lleugerament enutjat, amenitzat tot al més per un esbós de somriure indesxifrable.

D'acord amb aquest criteri, els europeistes teatrals relegaren a la categoria d'autors africans i bàrbars tots els nostres grans autors que en altres temps acorruaren les multituds al teatre català.

La batalla fa temps que dura, i cada dos per tres en presenciem noves escaramusses. Estrenes d'obres de joves autors, esperances de la dramaturgia pairal, que van a l'aigua davant de la indiferència total del públic. L'obra va a l'aigua, és cert; però el seu autor, una vegada més, ha afirmat coratjosament el dret que té a avorrir el públic. Si no per res més, per això sol mereix la nostra admiració.

La llàstima és que potser arribarà un dia en què les empreses, malejades per un abjecte materialisme, no s'avindran a prestar l'escena als joves autors, perquè puguin llençar des d'ella el seu heroic crit de: «Guerra al públic!» Aleshores, caldrà que els joves autors catalans s'organitzin i s'agrupin, i que per mitjà de companyies amateurs o semiprofessionals, puguin continuar proclamant als quatre vents llur sacratíssim dret a avorrir el públic. Alguns sembla que ja han emprès aquest camí.

De totes maneres, i gràcies a Déu, les coses no estan encara en aquest estat. Les nostres empreses són mogudes encara pel romanticisme més pur. Els nostres directors es troben absolutament identificats amb els ideals de la novella dramaturgia catalana. Senten pel públic el menyspreu més profund i justificat. Per això, d'acord amb els autors, proclamen també amb paraules i amb actes —actes de comèdia—, el dret inquestionable a avorrir el públic.

La lluita ha entrat ja en una fase interressantíssima. Potser en una fase crítica. (I ara que aquest mot ens ve a la ploma, recordem que la crítica teatral catalana sent també aquesta set d'avorriments que no deixa viure els autors.)

Deiem que la lluita ha entrat ja en una fase crítica. Hi ha indicis que permeten creure que en la pugna establerta entre els autors i el públic, aquells estan a punt d'endur-se'n la victòria. El públic llença l'espontà al ring. Abandona i no va al teatre. La seva capacitat d'avorriments té un límit, que ja ha estat depassat pels autors.

Tots els símptomes són, doncs, que aviat serem feliços. Els autors no tindran contrincent i veuran plenament reconegut el seu dret a avorrir el públic. Un cop els hagi estat reconegut aquest dret, lliures de la preocupació que aquesta eterna incomprensió els reportava, ningú no pot sospitar allò on arribaran pel camí de l'abstracció, del pseudo-transcendentalisme, de la filosofia a o'ós, del diàleg subtil, del cinisme, del patètic gratuït i altres especialitats en el creure de les quals excel·leixen.

Però aleshores tindrem un teatre europeu. Tothom haurà oblidat aquells autors bàrbars i genials —quin fàstic!— que es guanyaven la vida escrivint teatre. Potser les sales d'espectacles es veuran sempre buides... Millor: si no hi ha ningú, vetací l'excel·lent ocasió per a reformar-les, o bé enderrocar-les i construir-les de bell nou en carrers centrals, dotar-les de tota mena de comoditats, vestir de frac els acomodadors...

En fi, portar a terme tota aquella sèrie de reformes que continuament demanen els autors incapaces de mantenir tivant l'atenció del públic amb les úniques i poderoses armes de l'acció i la paraula, capaces per elles soles de realitzar el miracle que el públic oblidí el local, els actors, el paper pintat dels decorats...

ANDREU A. ARTIS

DEL CARNET D'UN REPORTER

Antonio Vico

Jo podia haver nascut abans del 7 d'agost de 1883 —he nascut el mateix mes que Napoleó Bonapart i que Francesc Puigjols—, o podia haver nascut després. Però sigui pel que sigui, vaig néixer en aquella data i vaig poder conèixer el gran don Antonio Vico, l'actor més eminent de la fi del passat segle, que moria ara fa trenta-tres anys, el març de 1902, a la vista de Nuevitas, a bord del transatlàntic que el duia a Cuba.

Vico era tan genial en l'escena com imprevisor en la seva administració. Per les seves mans van passar grans quantitats, però va morir pobre. Pròdig i sense un no per a ningú, genial, mandra i supersticiós; en darrer terme, olla. «Els diners? Ja tornaran», era la seva frase.

Doncs bé, els aficionats graciencs volien redimir un company seu del servei militar. El director de la companyia va venir a trobar el meu pare perquè, valent-se de la seva amistat amb Vico, aconseguís que aquest representés al Zorrilla.

—Haurem de reunir molt?

—va preguntar Vico.

—Tres-cents duros.

—Jo no tinc més que deutes. Però ja farem anar-hi el públic. Des d'ara ja podeu anunciar que, acompanyat de vosaltres, representaré el *Tenorio*.

Els aficionats quedaren engrescadíssims. Començaren els assaigs. Intimidats per la presència del gran actor, no n'ensopegaven ni una. Vico els animava i els dava consells com aquest:

—Hay que acercarse al toro, que es la obra, y huir del bur-ladero, que es el apuntador.

Una matinada, després de la funció del *Novetats*, s'hi assajava l'acte del sopar. Quan Centellas insultà Don Juan, aquest, o sigui Vico, en sentir allò del *Mentís*, es va crèixer de tal manera, que al llençar el *Vos, capitán!*, l'aficionat que feia de Centellas es va esverar i es va equivocar de nom de pila del *Tenorio*: *Esta palabra, don José!*

La riallada de Vico encara ressona pels telars de l'escenari del *Novetats*.

Aquell *Tenorio* no va arribar a representar-se, sinó que fou substituït per *Juan José*. L'ingrés sobrepassà l'import de la redempció de quintes d'aquell gracienc que potser hauria deixat la pell a Cuba o a Filipines.

El 29 de setembre de 1897, ja començades les fires i festes de la Mercè, a l'antic Pla de les Comèdies es va col·locar la primera pedra del monument a Pitarra, perpetrat per l'escultor Agustí Queraltó i l'arquitecte Pere Falqués.

En aquell temps, en una cerimònia així era de rigor levita i barret de copa. Vico va assistir-hi com cal, però els seus fills, Manolo i Pepe, s'havien empenyorat les levites dies abans. Uns amics els en deixaren unes que, per dissort, els venien massa grans. Quan son pare els va veure, no va fer-se il·lusions sobre on havien anat a parar les levites pròpies; però es va contentar de dir en tot burleta:

—Vamos a la ceremonia del monumento al pobre Soler. Pero os advierto que en cuanto vean las levitas que lleváis, la primera piedra va a ser para vosotros.

Com de tants actors, de Vico es poden contar moltes coses. Em limitaré a les que segueixen.

Una vegada, parlant d'un drama l'estrena del qual provocà tal escàndol que no va passar de la primera representació, deia:

—Aquella obra que representamos una noche consecutiva.

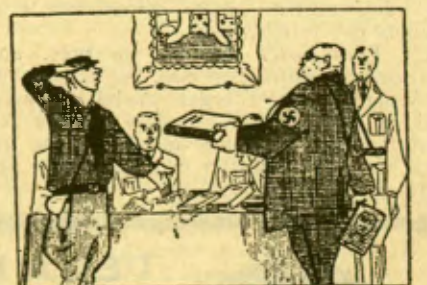
Una tarda, es trobava amb el famós espasa Manuel García, el Espartero, i algú els preguntà d'on eren. L'actor va respondre:

—Este es de Sevilla. Yo no pude pasar de Jerez.

Un dels fills de Vico, en una ocasió, es moria de ganes d'anar als toros i no tenia diners. Això rai, va pensar empenyorar un rellotge de pare. L'inconvenient de la solució era haver d'anar pel carrer amb l'e-norme embalum. El fill de Vico s'emboïcà fins al coll amb una capa madrilenya, sota la qual es mal disimulava el cos del delictiu, i, a tall de conspirador, sortí de casa. Oh dissort! a l'escala es topà amb el seu pare, vestit de dril, el jipi en una mà i eixugant-se el front amb l'altra. En veure el seu fill d'embosado, no sortia de l'astorament. El noi prou deia que estava refredat... Tot d'un cop, nang, nang, nang, el rellotge deixa anar les notes greus. Sense immutar-se, Antonio Vico comença a recitar el *Tenorio*:

...los cuartos empieza a dar el reloj para las ocho.

RAFAEL MORAGAS

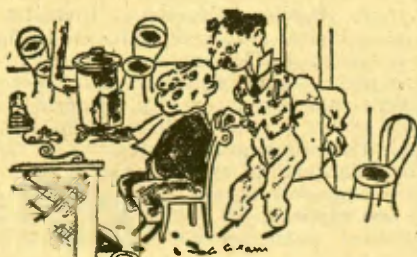

UNA TRIA RICA

—Fritz, us encarregarem un *Somni d'una nit d'estiu* per a substituir el del jueu Mendelsohn.

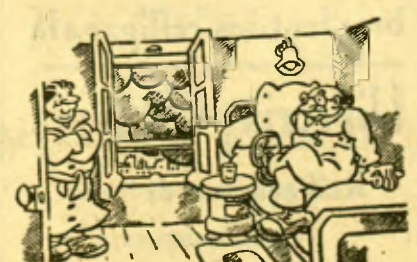
—Amb el vostre permís, coronel, més m'estimaria inventar una teoria de la relativitat per a substituir la d'Einstein.

(Kokodril, Moscú)

—Com vol que li talli el cabell el senyor?
—Callant.

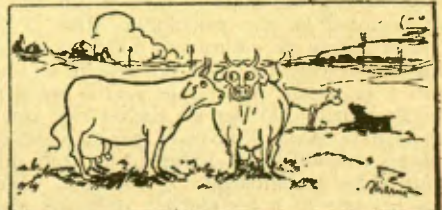
(La Petite Gironde, Bordeaux)

UN HOME DELICAT

—Què esperes per a descalçar-te?
—Un altre tro, perquè els veïns de sota no se n'adonin.

(Ric et Rac, París)

—Ai, no em parli de la joventut que puja! Ja neixen grans; ni tan sols es tornen a veure passar un tren!

(Ric et Rac, París)

—Es així com veieu la meua dona?
—Sí, senyor.
—Quina sort que teniu!

(Ric et Rac, París)

NO HO DUBTEU: Els millors llibres de cuina catalana són els d'IGNACI DOMENECH APATS, rústica 6 ptes., tela 10 ptes. LA TECA, rústica 3 ptes., tela 5 ptes. Demaneu-los als millors llibreters o bé a l'autor, Bailén, 122, pral. 2.ª. Barcelona

Importants rebai-xes per ampliació SECCIO A MIDA JAUME I, 41 Telèfon 41655

—Ja has tingut una pensada de disfressar-te de fanal!

(Ric et Rac, París)

LES LLETRES

ELS LLIBRES

Domenec Guansé, Unanít (Catalònia)—Alexandre Font, Embruix (id)

La proximitat de la concessió del Premi Crexells multiplica dintre els límits modestos de costum el nombre de les novel·les que són editades. Gairebé simultàniament, la Llibreria Catalònia n'ha llençat dues al mercat, representatives de dos estats ben característics en l'evolució de la novel·la catalana. Domenec Guansé, que en *Les Cadenes d'Eva* ens de nostrava la seva aptitud per a l'estudi de la psicologia de les noies moder-

L'Ulysses de Joyce no és altra cosa que la descripció d'una nit densa de contingut. Guansé ha reduït la seva intenció a fixar l'evolució amorosa del seu protagonista, al qual la mort de la seva estimada, que l'havia tractat sempre d'una manera vexant, fa adonar-se que, al costat de la mort, hi havia una altra noia, tan bella, tan apassionada, però més generosa, que havia consagrat a l'enamorat una mica ridícula de la seva germana un amor reflexiu i pregon. La nit de vetlla del cadàver d'Aurèlia fa mudar els sentiments del xicot, però al mateix temps li donarà una sensació que només insinua Guansé, però que indubtablement té una extraordinària importància: la d'èsser estimat per una dona bella, que ha estat capaç per ell de sacrificis i àdhuc de crueltats, i la de saber que, de no haver estat la tímida eixaladora del seu caràcter, segurament Aurèlia, l'enamorada que ha finat, hauria correspost també els seus sentiments. La conclusió resta, així, una mica penjada, i és lícit de suposar que, en el mateix pensament de l'autor, la viabilitat de l'idioma inicial al volt del lliu mortuori és molt precària, precisament per la influència que tindran damunt el caràcter del protagonista les descobertes que ha fet aquella nit. Altrament, el perillós contrast entre l'amor i la mort, generador comprovat de misoginia, s'interposarà entre Joana i Maurici.

Domenec Guansé conta la seva narració en primera persona, cosa que dona una intensitat directa a l'estudi psicològic. Apunta només els personatges accessoris, entre els quals sobresurten per llur dibuix precís els pares de les dues noies i Ester la serventa. El seu estil sap trobar amb facilitat el punt de romanticisme sensual que correspon als sentiments de Maurici i de Joana, i encerta expressions finíssimes en descriure la bellesa de les noies, l'ambient de l'acadèmia on estudia el protagonista, i l'evolució del protagonista, a través d'aquella nit, més intensa en emoció que en acció. Domenec Guansé —ja ho he dit alguna altra vegada— és el més romàntic dels nostres novel·listes, i *Una Nit*, amb la seva rigorosa eliminació de detalls secundaris, el seu estudi intens dels protagonistes i sobretot la seva valoració preeminent d'un sentiment com l'amor, que com més va més escèpticament és considerat pels novel·listes, és, essencialment, una història romàntica contada amb un accent i una contenció reveladores d'una sensibilitat moderna.

Amb *Embruix*, d'Alexandre Font, escriptor costumista que, fa alguns anys, es féu remarcar amb la seva novel·la *L'Andreuet*, reculem una cinquantena d'anys pel que fa a la sensibilitat i al clima moral dels personatges. Enamorat dels tipus i els procediments narratius d'Emili Vilanova i Joan Pons i Massaveu, Alexandre Font, que veu en els vells carrers de Barcelona vuit-centista la màxima suggestió novel·lística, ha de situar també cinquanta anys enrera la seva narració. Fóra injust no reconèixer que l'autor d'*Embruix* té el dot del pintoresc i sap donar a la seva narració un interès superior al que, intrínsecament, ha de desvetllar l'argument. Alexandre Font té un bon estil, acolorit i directe, sense enfarques ampullosos ni excessives concessions al xarisme que dominava en l'època que ens evoca en *Embruix*. Però la història que ens explica del Ton de les Conductores, la seva filla, i la gelosia que desvetlla en el pare el casament de la noia, una gelosia tan feréstega i irraonada que li havia de fer perdre la pau interior, la serenitat i al capdavall la vida, no té prou interès per a emocionar-nos ni s'adiu gens amb la nostra sensibilitat actual. Acceptem amb un somriure benèvol les evocacions pintoresques de la gent del vuitcent, però no trobem en aquelles siluetes de menestrels barcelonins la força d'humanitat que, plorant o rient, tenen els personatges d'Emili Vilanova o els de Pons i Massaveu, i que sabé interpretar, amb una intuïció admirable, Miquel Llor en la seva *Història Grisa*.

Ni el Ton de les Conductores té prou força per ésser un personatge representatiu de la seva època, com el Senyor Esteve de *L'Auca*, ni el seu drama arriba a suggerir un complex incestuós, que hauria demanat una altra ambició de psicòleg. I encara que Alexandre Font aspiri en la seva novel·la a un caràcter de popularisme d'una autèntica tradició catalana, la manca de sincronisme amb l'esperit dels temps actuals el deixa ben lluny del populisme d'un Eugène Dabit, per exemple.

RAFAEL TASIS I MARCA

La vescomtessa de Chateaubriand

No és pas un llibre d'aquells que encara són calents de la fornada: ja fa uns quants mesos que va pel món, si més pot dir-se del reduït sector de públic aficionat a les investigacions, als retocs i ajustatges, a les curiositats i fins, si volem, a les xafarderies de la petita història literària. Però és un llibre prou agradós i prou sòlidament documentat per a passar-se del reclam cridaner a què massa sovint sol reduir-se la suggestió de la simple actualitat tota recent. Mme. Marie-Louise Pailleron, la coneguda animadora del cenacle domèstic que és potser avui l'hereu més autèntic de la felicitat dels salons

Mme. de Chateaubriand

literaris a França; la dona de lletres creadora de novel·les com *Le Coucou* i *La Racine*, d'estudis històrics com *Le ruisseau de la rue du Bac* i biogràfics de la categoria de *Sainte-Beuve à seize ans* i *Madame de Staël*, hi pledejia una altra vegada la causa de Céleste Buisson de la Vigne, vescomtessa de Chateaubriand.

Val a dir tot seguit que el seu pleideig no és pas una banal defensa d'ofici. Des d'un seu determinat punt de vista, l'autor ha volgut limitar-se a precisar amb tota probitat els contorns d'una silueta que, per bé que pesseïnt un caràcter propi força interessant i fins potser temptador per un novel·lista, històricament no pot valer sinó en funció d'un atzar matrimonial. En definitiva, per la manera d'ésser enfocada la imatge de la muller, hom reconeixera, abans que tot, l'estima, l'interès o l'aversion que pugui sentir l'autor per l'aureola del marit; especialment quan —prescindint dels valors purament artístics— aquest marit representa, com Chateaubriand, un món doctrinari ben precís.

Es curiosa la pressió de simpatia que, tants anys després de la seva mort, continua exercint el llampant vescomte sobre un bon nombre de cors femenins. A la sèrie d'estudis i de recerques, dirigides principalment pel Dr. Le Savoureux, que realitza contínuament la Societat Chateaubriand, hi col·labora tot un estol de noies i de dames erudites. Però, malgrat aquest meticolós exhauriment d'un material al capdavant limitat, Mme. Pailleron havia ja trobat manera de perfilar alguns trets inèdits del seu admirat romàntic en *Pauline de Beaumont* i en la *Hirondelle de Chateaubriand*. Tornant a regirar vells biblioteques i a estossar amb la pols dels arxius, la virtuosa performance encara ha estat superada en la *vicomtesse de Chateaubriand*. Documents en mà, hom us hi descobreix petites precisions desconegudes, com són ara l'endarrerir-se de tres anys la data de naixença de la futura gran senyora; el dia precís del seu empresonament durant la Revolució amb detalls del captiveri; el dot de la núvia, i, principalment, la garantia d'autenticitat del doble casament esmentat a les *Mémoires d'Outre-Tombe* que molts consideraven un producte més de l'exuberant fantasia de l'autor. Segurament per escrúpols religiosos d'ambdues parts, primerament fou celebrat el matrimoni l'any 1792 per un capellà no juramentat, matrimoni il·legal segons les noves lleis establertes i que, per temor a represàlies, fou mantingut clandestí. Però es veu que l'avi de la noia no s'entengué de raons, perquè Mme. Pailleron ha trobat en els arxius una menció del procés pel qual el susdit avi intentà perseguir el nuvi per rapte, violació de la llei i invalidesa del sagrament; procés que restà en suspens en convenir tots plegats la celebració d'un segon casament per capellà juramentat i en regla amb les disposicions legislatives en vigència.

Més que no pas els nous detalls i detallets històrics de diversa importància, interessa

potser la interpretació que dona l'autor als fets narrats. Céleste Buisson de la Vigne era filla d'una d'aquestes famílies de navegants bretons enriquides llavors pel comerç d'ultramar. El seu avi no rebé les armes nobiliàries fins l'any 1779, quan Céleste ja tenia cinc anys. Sembla que la noia era més aviat lleïja, disgraciada i un xic esquerpa. Què diable, doncs, devia decidir l'altiu senyor de Combours, sense cap vocació matrimonial, a casar-se amb aquesta burgesa de petita noblesa nova de trínca, físicament no gens atractiva i per la qual mai no sentí ni una paròdia de passió? Ell ens diu que ho féu per fugir de les importunitats de les seves germanes. La raó sembla, tanmateix, de pes; i Mme. Pailleron la cuina opinant que la família i les amistats el devien empènyer considerant com convindria una dona dels talents pràctics i positius que posseïa Céleste Buisson per a fer costat a un xicot d'esdevenidor aventurat pel seu tarannà fantasiós, desordenat i somiatruïtes. Nosaltres, però, sense voler pecar de maliciosos, potser creuríem més probable la tesi dels que creuen en un simple matrimoni d'interès. Mme. Pailleron en dubta, allegant que, en lloc de cinc-cents mil francs de dot, com ha estat dit, la noia aportà solament al matrimoni la quantitat relativament modesta de cent-trenta-quatre mil cinc-cents lliures. Però cal tenir en compte que els aristocràtics i superbs escuts d'armes de Combours cobrien unes finances molt flacides. Aquest dot de la noia sobrepasava el doble de l'heretat pel vescomte i, d'altra banda, ella tenia algunes grosses herències en perspectiva.

El cert és que si el casament fou l'interès, es quedà immediatament defraudat per tal com la Revolució arruinà tot d'una la família Buisson. Casat de fresc, Chateaubriand abandonava la seva dona per anar a l'emigració. Amb els anys arribà a oblidar tant la fugaç aventura, que a Anglaterra es va prometre formalment i va anar d'un no-res que no cau en bigàmia. Els singulars esposos no es revelen fins l'any 1802 i encara furtivament per no molestar Mme. Beaumont, llavors amiga dilecta de l'escriptor. Amb deu anys més a sobre, i la col·laboració dels sofriments endurats i d'una verolosa bo·da passada a la presó, Céleste era encara més lleïja i més eixuta. No obstant, dos anys més tard reprenien la vida en comú. Es que, paral·lelament a la creixença del prestigi literari del vescomte, s'anava precisant més la seva significació religiosa i política i li calia regularitzar les formes externes de la seva situació social.

El lligam conjugal de Mme. de Chateaubriand es troba a cada punt sotraguejat per les dotzenes d'inquietuds que sacsegen la vida política, diplomàtica, literària i amatorial del seu gran home. (Es cara, tanmateix, la glòria!) Moralment isolada, es refugia en les pràctiques religioses i en l'exercici constant de la beneficència. El seu geni burges, ordenat i rígid, serà una bona cuirassa quan «el geni del cristianisme», decebut pels sospirats Borbons de la Restauració, vell, afeixugat de glòria i endeutat fins el coll, es mig retirà del món, però no de les seves vanitats, anat-se'n a viure al camp. Céleste té ulls i mans per tot. Regeix la casa, s'ajuda amb petites indústries casolanes i no oblidà la seva assistència als pobres i als malalts. Penetra els homes i les coses d'una mirada i d'un criteri sagat, fins al punt que molts dels judicis apuntats per ella en el seu carnet íntim són transportats desimboltament per René cap els capítols de les *Mémoires*. Mentre ell fa el seu viure fantàstic o dicta alhora a dos i fins a tres amanuenses (tal com, amb els fulletons, feia Fernández y González), la seqüent de la vescomtessa és sovint una valuosíssima barrera per a deturar els destorbis i les molèsties que solen assetjar els noms famosos. En alguns afers delicats, Mme. de Chateaubriand, esborradissa però hàbil, sap fer prevaler la seva. Un dia se'n presenta el jove Alfred de Vigny fent la ronda de visites rituals de cara a l'obtenció d'un lloc vacant a l'Acadèmia. El vescomte el rep molt amablement; de segur que li prodiga alguns dels epítets més fastuosos del seu repertori; però, quan el poeta li anuncia l'obsequi dels seus llibres, li dispara la frase famosa: «No us molesteu. A la meua edat, jove, ja no es llegeix: es rellegeix...» Calia reservar el vot per al candidat de Céleste!...

Els excessos devots i caritatius d'aquesta dona singular podrien explicar-se pel fet que, en realitat, féu la vida física i moral d'una soltera envellida i com a tal havia de reaccionar la seva psicologia. Mme. Pailleron preferí de creure que això no representava sinó un derivatiu on aplicar la tendresa i la passió inútil que sentia pel personatge marítim. Potser sí. En tot cas, quelcom d'això havia d'haver-hi per a poder-se explicar raonablement l'abnegació amb què sovint sofrí incomoditats i, sobretot, vexacions pel que fa a les eternes velleïtats sentimentals del seductor incorregible que la sort li havia donat per company. Si és veritat l'episodi que explica Sainte-Beuve, quan, després de la revolució de juliol, René es troba a Ginebra i, tot d'una, li passa pel cap que una mort bonica i espantosa de veres seria, per un geni, la de finir colgat per les neus del Mont-Blanc, la vescomtessa ha de resignar-se a compartir amb Madame Récamier les angoixes produïdes cada vegada que dura massa una de les passejades del gran farandoler.

Per bé que, pel seu temperament adust, sec i positiu, es pot creure que, fet i fet, possiblement la dama no era pas massa sensible, més d'una i més de dues vegades havia de saber l'amargor del pa que s'hi donava compartint per via conjugal els berrats accidents del geni chateaubriandesc. Seria injust d'ésser massa exigent amb la pobra Céleste. El seu rol fou ben poc enviable i estem segurs que moltes de les tendres admiradores del vescomte, posades al seu lloc, haurien acabat un dia o altre amb els cabells als dits.

ALBERT JUNYENT

El sistema científic lul·lià

Un dels temes menys tractats pels vulgaritzadors del lul·lisme durant la commemoració del centenari de Ramon Llull ha estat la tècnica científica del sistema del nostre gran escriptor. És natural, cal reconèixer-ho, que la personalitat de Ramon Llull té molts més atractius si considerem en ell el poeta, el místic, l'apòstol o el narrador. La personalitat poètica de Ramon Llull, sobretot, és la que sempre serà estudiada i més entesa perquè es basa en coses en les quals tothom pot interessar-se. I hem de confessar que aquesta és la que

més s'aguanta del gran polígraf mallorquí.

Però no hi ha dubte que aquell que vulgui tenir una idea completa de Ramon Llull ha de conèixer el seu sistema científic, no tan solament pel fet d'ésser una de les branques de la seva immensa obra que ell més estimava i de què estava més orgullós, sinó també pel gran valor característic de la seva època i del seu intel·lecte.

Mossèn Joan Avinyó, que tants treballs ha dedicat a la figura de Llull des de molts punts de vista, ha publicat un llibre valuósíssim per a la vulgarització del sistema científic lul·lià, la versió catalana explicada de l'*Art Breu*.

Escriví Ramon Llull la seva *Art Breu* l'any 1307 en el convent dels dominicans de Pisa. L'*Art Breu* és un resum de l'*Ars General Ultima* que acabà l'any següent.

Mossèn Avinyó ha sabut resumir d'una manera força entenedora els principis bàsics del sistema científic lul·lià: «Comença [Llull] per afirmar que en el conjunt de coneixements humans hi abunden més les opinions que el que científicament pot provar-se; i davant de les diverses ciències particulars, amb llurs principis propis, dels quals no en tenim pas una ferma i segura certesa, l'enteniment humà fretura una ciència universal que compregui i harmonitzi totes les ciències particulars i que ens ems inclogui uns principis també universals però evidents, els quals puguin servir de fonament i base per a trobar la veritat i certesa dels principis generals de cada ciència particular... Ara bé: per la Ciència General o Universal, doncs, adquirirem fàcilment les altres ciències, tota vegada que els principis de les ciències particulars siguin aplicats als de la ciència universal, com la part és aplicada al compost total, car aquells es descobreixen i reflecteixen en els generals de la Ciència Universal.»

Aspira, doncs, Ramon Llull a donar una ciència total i infalible, i basteix el seu sistema pel mitjà de figures i lletres. Així cada lletra té valor com a predicat—principi absolut i principi relatiu—, com a qüestió, com a subjecte, com a virtut i com a vici, de manera que la lletra B significava: *Bonitas, Differentia, Utrum sit, Deus, Iustitia, Avaritia*. Els significats de les lletres han de saber-se de cor per dominar el mecanisme lul·lià. Però d'aquesta categoria només n'hi ha nou lletres i d'altres set són les centrals de les figures de Déu (A), dels principis relatius i de l'objecte del coneixement (I), de les facultats psíquiques (S), de les virtuts i dels vici (V), dels termes oposats (X), de la veritat (Y) i de l'error (Z). Cada figura té com a centre una d'aquestes darreres lletres i al seu entorn les altres signifiquen les virtuts que caracteritzen la central. (Vegeu la figura que representa Déu.) Referint-se concretament a aquesta figura, ha escrit un il·lustre lul·lista: «Sota les cabalístiques formes d'aquesta figura s'oculta un pensament profund. El pensament és aquest: Déu, com a ésser infinit, reuneix, sense cap límit ni cap restricció, tot el que és bo i perfect, per tant els termes universals Bonitat, Grandesa, Eternitat o Duració, Poder, etc., continguts en la figura, convenen a Déu necessàriament i essencialment; són principis reals, perquè realment existeixen en Ell, i primitius, perquè no es deriven d'altres i són font i origen d'on dimana tot ésser.»

Fóra llarguíssim explicar tot el que es deriva d'aquestes figures, cosa que es troba molt ben explicada en l'edició de l'*Art Breu*, recentment publicada per Mossèn Avinyó.

MARTÍ DE RIQUER

Tingueu cura dels llibres fent-los relligar a la

Llibreria Catalònia

Relligadures de luxe i econòmiques

3, Ronda de Sant Pere, 3

Domenec Guansé

nes, ha emprès en el seu darrer llibre — una novel·la sense l'amplitud ni el desenrotllament de l'anterior —, la descripció dels caràcters d'un minyó humil i romàntic i de dues germanes, ben diverses en el geni i en els procediments, de les quals ell s'enamora. El títol ja indica que la novel·la de Guansé s'inscriu entre les obres — de les quals tan nombrosos i il·lustres exemples presenta la moderna literatura estrangera — que situen tota llur acció dintre els fets i els pensaments que s'esdevenen en un temps molt limitat. Durant una nit poden passar moltes coses.

El professor Oncken

A darrers de l'any passat, el famós director d'orquestra Furtwängler, per haver defensat el compositor Hindemith, acusat de bolxevisme cultural, i relacionat amb músics no aris, era destituït pel govern nacional-socialista. (Ara sembla que el cas Furtwängler s'arregli.)

Ara ha tocat el torn de la destitució al professor Oncken, un dels historiadors alemanys més coneguts a l'estranger, el qual, després d'una època de conformisme—si no exprés, potser, tacit—, ha estat suspès en les seves funcions per haver-se permès, en una conferència, certes crítiques purament teòriques del III Reich.

Oncken, nascut en 1869, començà la seva vida universitària en 1898, i ha exercit càtedra a Berlín, Giessen, Munic i darrerament altre cop a Berlín. En 1923 publicà una obra sobre la política renana de França que fou gairebé el breuari científic del nacionalisme alemany francòfob. Des de l'adveniment del nacional-socialisme, els nazis poaven sovint arguments polítics en les obres d'Oncken.

En la conferència incriminada, *Transformacions del quadre històric en les èpoques revolucionàries*, Oncken, parlant de la revolució nazi, constata una «eclosió de pensaments nous i fecunds, però també, al seu costat, un cert arbitrari lligat a dades sumàries que no recula, si cal, davant les hipòtesis agosarades i l'ús de documentacions falsificades».

Deia també: «La lluita per la concepció nacional de la història no és mai una qüestió interior, que depengui exclusivament d'un sol poble. Es tracta de valors universals, als quals participem en comú amb altres pobles. Així, nosaltres, alemanys, no hem de creure que restem entre nosaltres destruint amb les nostres paraules les estàtues dels nostres antics emperadors i els símbols del cristianisme.»

La *Frankfurter Zeitung* ha pres, amb una certa mesura, és clar, la defensa del professor acusat. L'òrgan oficial del partit nazi, el *Völkisches Beobachter* ha tret l'espantall del liberalisme maçònic, que per mitjà de la *Frankfurter* cerca d'obtenir ajut moral de l'estranger.

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTÍ

Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. i Telèfon 17047 : BARCELONA

**Han arribat els
nous figurins de
la temporada**

**LLIBRERIA
Louis Bergé**

**Rambla del Centre, 19
Telèfon 23118**

Kiosque Français

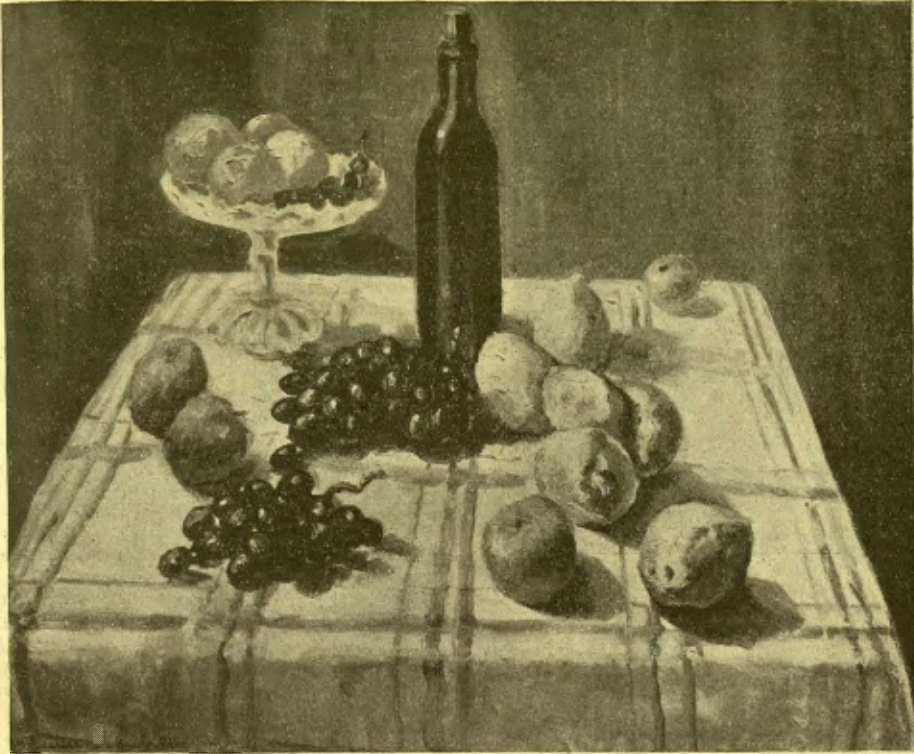
**Rambla dels Estudis, 7
(Davant l'Acadèmia de Ciències)**

LES ARTS I ELS ARTISTES

Exposicions de pintura Eusebi Planas (1833-1897)

Marian Pidelaserra

La manca de fervor públic per a un artista determinat sembla haver-se reincorporat de nou per a fer acte de presència al lloc on la importància d'un moviment artístic la reclamava, i que és precisament una de les coses que li mancava per a poder-se equiparar del tot amb altres èpoques bri-

Marian Pidelaserra — Bodegó

llants en les quals aquella actitud deixà la seva marca.

Es llastimós que això comporti una certa amargor. Si no fos així, felicitaríem Pidelaserra. Aquest pintor, expositor actual de les Galeries Syra, és un parangó de Cézanne. Mentre companys seus van enterament assimilats a les reserves espirituals dels amateurs, Pidelaserra, per un seguit de raons difuses, queda en la situació del que essent indiscutiblement admirat, no compta amb l'ajut integral dels anteriorment esmentats.

Bases d'aquest fet? Es fan difícils de determinar. Ho són perquè Pidelaserra no vol deixar-se conduir per res que no respongui al programa que s'ha establert i perquè la seva gran quantitat d'ambicions, totes aplegades, es fan incompatibles amb els que exigeixen a la pintura les clàusules d'una simpatia de primera intenció.

Una cosa i l'altra formen el sord pugilat entre l'obra del pintor i la resistència del públic. La victòria a hores d'ara no es sap per quin cantó s'inclinà. Nosaltres creiem que a l'hora de la liquidació de l'afar els punts seran per a l'artista.

Ho creiem així perquè hem advertit una distància escurçada per la major comprensió que avui regna en els rengles dels que han de posar el vist i plau amb l'adquisició, o almenys amb l'opinió favorable, i perquè Pidelaserra és com la música wagneriana, que cal conèixer-la molt per entendre-la, i per tant cada nova exposició serà tenir nous adeptes.

Que Pidelaserra no transigeixi ni abandoni cap partícula de les seves ambicions és d'una convicció emocionant, practicada amb la fe del que sap de l'infalible, i és alhora el ressort principal que mou l'interès d'aquesta pintura tan personal en la qual participa una gamma moral extensa, tan extensa i prolíxa que és segurament d'una inquietud insuperada en el que ara es realitza a nostre país. Qui es complagui a portar al microscopi de l'erudició pictòrica tota obra que se li escaigui, té molt a fer en el cas Pidelaserra. Donarà molts tombs al graduador i se li escaparan grapats de sensacions genèriques. No podrà sinó afirmar a grans masses el que ha examinat.

Pidelaserra és una voluntat violenta que s'encanta amb les emotivitats bàsiques del model. El volum, el color, la composició són els bàlsams que apaivaguen la seva necessitat biològica de fer pintura. Reneix a la subtilitat passada la crisi inicial de l'entusiasme. De vegades, les més, aquest vetlla l'obra de dalt a baix, altres la realitza amb la inèrcia adquirida al primer instant. D'aquí pot sortir la justificació d'alguna tela que diuen que repeleix per la seva

grandiosa cruessa. Es com si diguéssim la tela a la qual manca l'amaniment constant de l'amable sollicitud.

A causa del seu exacerbat personalisme, Pidelaserra és sovint un ingenu primitiu que s'expressa amb aquella enorme coincidència que han tingut tots els que, fora cançons i escoles, han parlat en un idioma particular. Creu tant en el seu esforç i en

és haver-ne fet una cosa viva i important. Ja que parlant de Mercadé ens ha sortit el nom encapçalador de la família artística olotina, hem de muntar una qüestió classificadora de topografia que situï l'obra de Mercadé en el seu punt just.

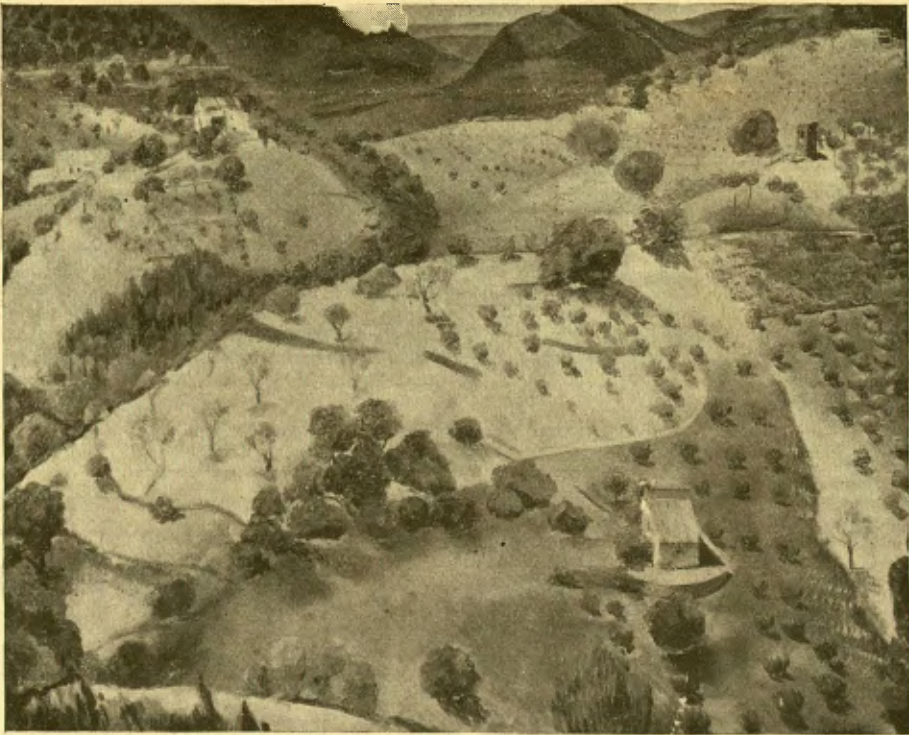
Breument. Olot és per al lirisme; Tarragona, per a l'aclaparadora concisió. A la comarca olotina es cria l'arpeig sentimental i la melangia; a la darrera, s'ha de tocar de peus a terra si es té la pretensió objectiva de pintar. Anem a parar insensiblement a debatre la qüestió de la presència de la poesia dintre la pintura, sense la qual es fa difícil de portar res a un sentit positiu. Olot té la poesia sabuda de les coses essencialment poètiques, mentre que l'altra té la poesia que s'ha de cercar, perquè existeix sota una epidermis impenetrable per l'home de les facilitats.

Això fa que les dificultats inherents a aquest estat, unides al poc coixi documental que n'existeix, siguin d'un ordre superior a les d'Olot.

Mercadé empenqué aquesta tasca i començà d'agafar la terra de llicorella i el monestir de Poblet i les rojors geogèniques de la Conca de Barberà i la sentor de la vinya tendra, i formà una extensa estètica que avui ha acceptat molta gent, com acceptaria unes conferències d'un explorador que parlessin d'una descoberta, en el ben entès que aquesta fos interessant de debò.

Ha traslladat a la tela la impermeable austeritat del camp amb una justesa de dicció formidable, sense que l'esperit n'hagi vingut de menys en cap ocasió. Així mateix ha investit l'obra d'aquella potent sensació d'ordre còsmic que posseeix el lloc on Mercadé ha operat una mena de miracle pictòric.

D'aquest seu magnífic trasumpta fa just un any que en diguérem unes raons per nosaltres definitives i que degudament resumides deien de la immillorabilitat del gènere. Caldria repetir-les íntegrament perquè és exactament notable. Només trobem un fet que pugui fer-se remarcar en caràcter d'inedit, que és la qualitat general del conjunt, superior no tan sols al de l'any passat, sinó a tots els que Mercadé ha anat duent a cap en el seu meritíssim procés de valoritzador d'una comarca inversemblantment deixada de banda per manca de fonaments emotius.

Jaume Mercadé — Paisatge del Camp

liars maneres. Fins i tot potser existeix qui creia que en el tema esmentat, Pidelaserra exclouria un xic la personalitat i faria aquella bondat que se li reclama. Però el pintor ha vingut exactament segur i contundent, vessant caràcter i energia, mostrant la passió incontenible i el seu deliri pictòric.

Ha estat un pas excel·lent i és una exposició completa. Potser la majoria encara seguiran creient en la feresa on no hi ha més que franquesa singular, i les repulsió topiques subistirán on només hauria d'haver-hi la predisposició d'estudiar-ho per a esbrinar que l'autor es val de fonts sentimentals i humils i no pas influïdes per l'antisenibilitat, com algú pot pensar-se.

L'enorme maduresa de Pidelaserra, demostrada als vint-i-sis bodegons, no sabem exactament si serà prou per a complir aquells designis dels quals hem parlat en començar. Si no són ben bé ells, potser serà el seu record que d'ací uns mesos ens farà creure que ha passat fugaçment una alenada de pintura excepcional, una espècie de valor rar que figura en el nostre conjunt amb la impressionant solitud d'un personatge taumatúrgic.

Jaume Mercadé

Per si alguna cosa ens agradaria que els dogmes espiritualistes o altres idees transmigratòries constituïssin una diàfana veritat, és per a tenir la possibilitat de constatar amb els propis ulls fins on tinguérem raó en emetre alguna de les poques càbales que hem pronunciat.

Una d'elles, que ens faria molt goig de revisar d'ací a cent anys, és la que hem de redactar ara en virtut de l'exposició que Jaume Mercadé ha inaugurat a La Pinacoteca. Mercadé, amb el temps, serà anomenat el Vayreda de Tarragona. L'ha descoberta tant ell com Cneu Escipió.

Com podria semblar a primera vista, aquest no és pas el mèrit principal del nostre eminent orfebre. El que ho és de debò

Deixàrem passar el centenari del naixement d'Eusebi Planas, el qual s'esqueia ara fa dos anys; però, ara, en començar l'any actual, el Centre Excursionista de Catalunya s'apressa a reparar aquest oblit bo i organitzant una exposició de les obres del gran dibuixant i bo i estrenant-la amb una conferència a càrrec de Pere Coromines. L'exposició i la conferència són dignes de l'artista commemorat. Si algú en dubta,

de falguera escollit, ambre, escuma... demaneu! I l'hi enviaven gratuïtament, a condició que els deixés explotar els models barcelonins.

Planas era un *lion* que feia estralls en totes les capes socials. Les dones es morien per ell, se li oferien, anaven al seu taller i se li despullaven per l'amor de Déu i dels sants! Eren a carretades (a carretellades, si voleu) les que volien servir-li de model nu, o mig nu, o en trànsit de despullament. I Planas les dibuixava totes, si valien la pena; i les estimava totes: el seu estimar era inesgotable. Cada dia a cavall, en el passeig matinal, rendia les grans senyores. En arribar la nit, al cafè, al teatre, en els salons variadament divertits, als sopars i en els encontres més o menys fortuits de les *contemporaines mêlées*, Eusebi Planas medusava les altres senyores no tan grans. Entretant era el factòtum dels balls i cavalcades que minimitzaren la gatzara dels *Quat'z'Arts*, de París. D'aquelles saturnals, Eusebi Planas n'eixia rejuvenit i amb major empena donisíaca. — Tot per a la Dona! — La dona, la femella, era per a Planas la principal raó d'ésser. Amava la família, idolatrava la muller i els fills..., però a l'infinit. La figura de patriarca que aconseguí cap a les seves velleses incitava a pronosticar, com d'Abraham, que la seva descendència seria innúmera, com els estels del firmament, com els grans de sorra de la mar i les seves platges. En aquesta descendència dominen les femelles, segurament. Les que eixiren només del seu llaips són a milers. Compteu que il·lustrà unes cinc-centes novel·les, amb

De l'àlbum «Historia de una mujer»

que vagi a donar-nos la raó tot visitant l'exposició oberta al Centre Excursionista i tot esperant l'edició de la conferència. A la saga del Centre Excursionista, més tocatardans encara, nosaltres volem de bon grat contribuir també a commemorar el centenari del naixement d'aquest home excepcional.

Perquè és el cas que Eusebi Planas fou excepcional des del punt de vista artístic i des d'altres punts de vista. Al moment de la defebre d'or, quan Barcelona es desentumeix i s'estira, quan la capital catalana es fa gran i percep la creixença, i s'enriqueix, i vol senyorejar, aleshores no en té prou d'enderrocar palaus i casetes antigues, desfer carrerons tortuosos i medievals, vestir bé, menjar millor i llançar la casa per la finestra: li cal, sobretot, refinat-se, fer-se una mundanitat ben europea, ben parisense, ja que el bon to ve de París. En aquella ocasió Eusebi Planas i Francesc Soler i Roviroso són els principals introductors i fisonadors d'aquell bon to: Soler i Roviroso, amb el seu art d'escenògraf i, particularment, de decorador; Eusebi Planas, amb el seu dandysme. Digueu que Barcelona construí aleshores l'hipòdrom i instal·là les curses hípiques per iniciativa d'Eusebi Planas i tan sols per a donar gust a aquest personatge, figura gairebé central del petit gran món barceloní de l'hora aquella que ens descriví Narcís Oller. Recordo aquells dies com auriolats d'un polsim daurat que feia més apoteòsiques les postes de sol dels dies de cursa híptica, el *poudroïement d'or* que Zola es complau a mencionar en les seves descripcions de crepuscles vespertins del París contemporani. Aquells retorns de les curses amb els *mail-coachs*, les riates de sis o vuit, les quadrigues, les bigues, els altres equips més modestos, les amazones i els cavallers, els tocs de trompeta i el dringar dels picarols en la llarga rua de la felicitat barcelonina preanarquista, eren per a nosaltres, infants, un espectacle indefinible, d'una engrescadora poca-solta, el misteri del qual estàvem segurs d'escatir quan seríem grans. L'infant que jo era vivia aleshores a la Rambla de Santa Mònica, el rovell de l'ou d'aquella Barcelona dels pervinguts. Els Planas vivien cap allí al carrer de Montserrat. Els fills mascles de l'artista eren condeixebles meus al Col·legi de Sant Josep, al carrer Nou de la Rambla. Quan venia Carnestoltes, la festa més engrescadora de tot l'any, àdhuc pels infants, a causa de la Rua, la veritable i entenedora Rua, Eusebi Planas disfressava els seus fills a la *dernière*, Rafael, el noi gran, abillat de jaqué o levita gris, amb copalta gris; Eusebi, el petit, abillat de senyora, ambdós en vestit extremat, propi dels elegants assidus del *turf*. Els nois Planas treien la moda del *turf* barceloní; el mateix artista treia les altres modes masculines, com la geganta de la processó de la diada de Corpus treia la moda femenina. Això de *treure la moda* era aleshores una missió sublim, atorgada a molt reduït nombre de barcelonins. Hom considerava fabulosament aquests set o vuit barcelonins i barcelonines que *treien la moda* d'hivern i la d'estiu. Eusebi Planas era com el nostre príncep Eduard—més que el nostre Brummel—, perquè *treia* totes les modes: la moda dels bastons i corbates, ultra la dels vestits i barrets, la nova manera de muntar, la nova manera de saludar, la faiso més *chic* de caminar o d'asseure's, o de somriure, la nova fraseologia, la darrera creació en matèria de pipes i *boquilles*. Eusebi Planas *treia* la moda de pipes i *boquilles* fins al mateix París: encarregava les seves pipes i *boquilles* als més celebrats pipistes del Passage des Panoramas i carrers adjacents, sempre segons models dibuixats per ell mateix. Els fabricants de pipes i *boquilles* li enviaven l'estri ben acabat en la millor arrel de falguera, cor

un terme mitjà de dotze línies cada una, on la dona sobresurt, de vegades amb exclusió absoluta del mascle. I n'illustrà d'altres d'història, de política, àdhuc de ciència, àdhuc de religió! Perquè Planas debutà en la il·lustració de llibres religiosos: fill d'un notari, catèdràtic, jutge i poeta místic, el gran dibuixant eròtic degué creure's, en debutar, un digne il·lustrador del pensament patern. Després dibuixà grans i petites estampes religioses. En 1870 uns editors barcelonins projecten una edició monumental de la *Imitació de Crist*, la qual no pot decorar ningú millor que l'ornemanista d'aquella hora, En Serra i Gibert; la qual ningú millor que En Planas no podria il·lustrar. A mig fer, però, calgué desistir, perquè les Mares de Déu que dibuixava Eusebi Planas en tal avinentesa resultaven massa enciseres—veritable art del dimoni. Aleshores cessaria la producció religiosa del gran il·lustrador. Però no per això minvà la feina; les dones d'En Planas es multiplicaven en figures i targeteries, en cromos i calendaris, en cartellots i anuncis, en projectes d'estel i fins en cobertes de cartipàs. Eusebi Planas era un artista car, el més exigent en el pagament del treball. Però no era exigent pel que fa als temes. Treballà en feines tan inversemblants que és un no dir... i per tant no es pot dir. Potser n'hi haurà prou amb aquest detall. En morir l'artista fou venut a París un lot dels seus dibuixos indicibles pel preu aleshores fabulós de 150.000 francs or; i aquest lot no era sinó una porció petita del seu art indescriptible. La gent deia si aquest art, si tot l'art de Planas era inlúit pel de Gavarni. No; Tony Johannot i Achille Déveria foren més aviat els inductors o iniciadors de la sensualitat que amara tota la producció del dibuixant del carrer dels Banys.—Però li calia a Planas cap incitació...?

Al carrer dels Banys tenia Planas el seu taller en una casa de tres pisos: el primer pis era reservat a *boudoir*, el segon era habitat pel servei, el tercer servia de taller; el terrat era destinat a l'esport de l'aviació, l'aviament d'estels; estels de variades formes, dibuixades per ell i per ell mateix decorades. Aquells estels aleshores eren més preats que una pintura del Greco.

La vida d'Eusebi Planas no fou pas de dissipació i esbojorament. Si bé és cert que no morí ric després de guanyar una fortuna, no cal carregar aquella pobresa final a desguitarrament, sinó a generositat: Eusebi Planas despengué molt en el tren de vida luxós que ell volgué imposar a la seva llar, també en plaers se n'anà una bona part del seu guany; però molt diner s'escolà en dàdives i socorsos de tota mena, sobretot entre la pobrissalla dels veinats i entre els amics. Eusebi Planas era, pel contrari, un home ordenadíssim: es llevava a quarts de nou, acudia al taller, on donava ordres i repartia la feina que havien d'acabar els seus deixebles a sou; de seguida agafava el cavall i se n'anava a rendir grans senyores a barre-tades; a migdia, cap a dinar; si la feina era apremiant o de compromís, dinava al taller; sovint la feina era de molt compromís... La tarda la destinava a dibuixar, a compondre, a preparar el treball de l'endemà, a dibuixar del natural, a estimar les filles d'Eva; després a sopar; després, cap a *castigar* d'altres senyores, cap a *flirtejar*, o sigui, cap a preparar la feina amorosa de l'endemà; també, si a mà venia, cap a estimar totes les dones de l'Univers. Es diu d'Eusebi Planas si fins estimà les dones que avui encara no han nascut, i si fins les ha fetes estimar als altres homes del seu temps i d'altres temps, Eusebi Planas arribà a estimar fins la reina Isabel II, ell, el republicà incoercible. Però... si sabessis, lector, de quina diabòlica manera, amb quina satànica gelosia...! Es horrible!

JOAN SACS

MOBLES

JOAN BUSQUETS

Objectes d'Art i de fantasia per a PRESENTS

Actualment Exposició O. JUNYENT PINTURES I DIBUIX

PASSEIG DE GRÀCIA, 36

FAIANÇ CATALA

La casa més assortida en objectes per a presents

Grans novetats en vaixelles i cristalleria

Corts, núm. 615 BARCELONA

En la jungla infernal del Gran Chaco

(Ve de la pàgina 2)

TINENT PERIODISTA

Del ministeri de la Guerra, on havia anat a retirar el meu salconduït, m'expedíen a la Intendència.

—Feu-vos càrrec, *señor periodista*— em diuen—, que periodista parisenc, per a un indi de l'Altiplano, no vol dir gran cosa. Si us topeu amb els bolíviens, més val que no us trobin de país. Alguns dels nostres us podrien fer preguntes indiscretes, perquè

país, aleshores, eren rars els fortins paraguaians al Chaco, l'avanç bolivià no provocà cap reacció; d'altra banda, no hi havia hagut entrada en contacte.

Però en 1932, un cos bolivià manat pel comandant Moscoso atacà el fort paraguaià Pitiantuta, el més avançat cap a l'oest, i executà l'únic presoner caigut en el seu poder. Un mes més tard, el 15 de juny, el Paraguai, finalment desvetllat, reprengué el fortí. A tall de «represàlies», els bolíviens s'apoderaren aleshores dels posts paraguaians de Corrales, Toledo, Boquerón. En

Paisatge mig inundat del Chaco

la consigna és la consigna, no? Així doncs, us donarem un uniforme d'oficial. Tinent, us convé? Al Chaco, tindreu les prerrogatives del grau; l'Estat major un proporcionarà un soldat d'assistent. Si us diverteix manejar la metralladora, tirar amb revòlver o llançar granades, no us n'estigueu, trobareu tots els homes que voldreu per acompanyar-vos! Buena suerte, *teniente periodista*! Una darrera recomanació: procureu aprendre el guaraní. A la línia de foc és l'única llengua autoritzada.

A la Intendència van proporcionar-me dos uniformes complets d'oficial: botes, pantalons de muntar, camisa de *cow-boy*, guanteres, gorra, *sombrero* tropical...

Un equip de campanya: llit plegable, mosquitera, mantes, *poncho*, làmpara elèctrica amb funda, bidó de cinc litres, revòlver i canana ben proveïda.

I l'endemà, marxava al Chaco.

HOM NO S'ESCAPA DEL CLIMA

Ja fa dos anys llargs que dura aquesta guerra que delma dues pobres petites repúbliques de l'Amèrica del Sud. En la fons del Gran Chaco, turmentades pels mosquits, esgotades per les febres i la set, les tropes del Paraguai i de Bolívia es combaten sense mercè. Nit i dia el canó retruny a les ribes del Pilcomayo, a Ballivián esdevingut el Verdun de Bolívia, al camí de Villa Montes i dels Alts Planells Andins. Les metralladores espesqueguen en la jungla espessa. Cauen homes, a centenars, a milers...

I Europa ho ignora gairebé tot de la guerra del Chaco.

Cent vuitanta mil homes, una xifra enorme per a uns països que, entre tots dos, no passen de quatre milions d'habitants; cent vuitanta mil homes, dic, els més forts i els millors de la raça, combaten allà baix, a tall de «civilitzats». Només hi falten els gasos; però estigueu tranquils, la selva no s'hi presta i surten massa cars.

Cent vuitanta mil homes, cent vuitanta mil malalts. És possible escapar-se de les bales, dels obusos, de les bombes, però no del clima, de l'aigua perillosa dels xaragalls si se'n troben, dels mosquits portadors de gèrmens: paludisme, disenteria, tifus, tenen els atots. Cent vuitanta mil homes pateixen al Chaco; homes com vosaltres i com jo...

Endevino les raons d'aquesta indiferència. El Gran Chaco, el Paraguai, Bolívia, és tan lluny tot això, no? A penes si algú sap on són aquests països.

Els diplomàtics que tenen una manera elegant d'escriure la història i que, sobretot, no tenen ganes de comprometre's, afirmen sense riure que la guerra del Chaco és deguda en certa manera a la més cega de les fatalitats. La guerra ha començat sense saber-se exactament per què: potser un incident de frontera, potser una ordre mal interpretada... o un cap de destacament en plena crisi de paludisme... Les hostilitats han pres amplitud; a les patrulles han succeït els regiments, als regiments els exèrcits; sempre la fatalitat. Naturalment, res de responsabilitats; per alguna cosa hom és diplomàtic. «Ja s'arranjarà», diuen. Però no s'arranja...

LES RAONS DEL CONFLICTE

A principis d'aquest segle, a seguit d'un litigi entre l'Argentina i el Paraguai, una conferència americana dirigida pel president Birchard Hayes decidí de procedir al repartiment definitiu dels immensos territoris del Chaco compresos entre l'Argentina, Bolívia, Brasil i Paraguai.

El Chaco Austral, és a dir la zona situada al sud del riu Pilcomayo, fou atribuïda a la República Argentina. El Chaco Boreal, per damunt del riu, fou repartit a mitges entre Bolívia a l'oest i el Paraguai a l'est. Una zona litigiosa subsistent al mig del Chaco Boreal, fou entès pel *statu quo* de 1907 que els dos països s'abstindrien d'entrar-hi militarment. En aquella època, tot-hom estava d'acord a no atribuir cap valor d'exploació a la jungla del Chaco i el contracte fou respectat durant alguns anys. Un dia van venir els prospectors. Sorpresa! Aquesta jungla amaga grans riqueses.

Bolívia organitzà la zona litigiosa, edificant-hi petits fortins, però a partir de 1920 les seves tropes no cessaren de progressar sobre un territori que hom creia reconegut al Paraguai. La revolució castigava aquest

agost, eren al fortí Falcón, a més de dos-cents quilòmetres de la zona fronterera. Davant seu s'obria el camí del riu Paraguai i d'Asunción, la capital. En recompensa d'aquests alts fets, l'alemany Hans Kundt, el preparador tècnic de la guerra, era nomenat comandant en cap de l'exèrcit bolivià.

Els bolíviens no neguen pas l'agressió. L'expliquen i la justifiquen i tot...

La guerra del Pacífic, diuen, entre Xile, Perú i Bolívia ha costat a aquesta darrera els seus ports d'Arica i Antofagasta. Bolívia reclama una sortida al mar, si no la prosperitat del país està amenaçada: li cal un port per a expedir el seu salitre, el seu estany, el seu argent. El que desitja al Chaco és Bahia Negra, petit port situat sobre el riu Paraguai i del qual els paraguaians no es serveixen perquè ja tenen el d'Asunción. De Bahia Negra, pel riu Paraguai, es baixa al riu Paraná, al de la Plata, a l'Atlàntic...

A això els paraguaians repliquen: Antofagasta, és veritat, ha passat a ésser de Xile, però en virtut d'un acord la franquícia del port queda atorgada a Bolívia. Antofagasta està unit directament a La Paz, capital bolivià, per un excel·lent camí de ferro.

Bolívia comunica igualment amb l'Atlàntic pel riu Madre de Dios, tributari important de l'Amazonas.

I el nostre petroli?, diuen els bolíviens. El petroli?

A Buenos Aires, que fet i fet és més a prop del Chaco i on vaig caure un trist dia de la primavera passada després de múltiples peregrinacions que ja contaré altre dia, a Buenos Aires, doncs, els diaris prou dediquen un lloc important a la guerra entre Bolívia i Paraguai, però deixen el lector en la indecisió més completa sobre la sort de la guerra i la marxa de les operacions. Són com els diplomàtics: no es volen comprometre.

EL PUNT DE VISTA DE L'ARGENTINA

Amb una traça consumada publiquen al mateix temps, i sense comentaris, els comunicats oficials sortits d'Asunción i de La Paz. Aquests comunicats concorden rarament. Alguns, publicats el mateix dia i sovint en la mateixa columna, ofereixen tals divergències que al cap de dues o tres vegades us vénen unes ganes irresistibles d'anar a veure allà mateix que passa exactament.

—Anar al front! No us ho penseu pas! —em diuen, quan anuncio la meua intenció de redactar els meus propis comunicats—. Els paraguaians no accepten pas periodistes en la zona d'operacions; no podreu passar d'Asunción. Els bolíviens encara són més intransigents i per por d'espionatge tanquen les fronteres als turistes i tot. I això que La Paz és a mil vuit-cents quilòmetres del front!

I com que són argentins, diuen:

—No hi perdreu pas res. Dit sigui entre nosaltres, és una guerra de salvatges. Aquesta gent no tenen exèrcit de debò. En tota l'Amèrica del Sud, només l'Argentina posseeix un exèrcit com cal. Heu vist els nostres oficials? Eh quin *chic*? Sobre ells hauríeu d'escriure...

Gens guanyat per aquest pessimisme i insensible al *chic* militar argentí, a Buenos Aires, vaig embarcar a bord d'un vapor de la companyia Mihanovitch amb rumb al Paraguai.

Després de quatre dies d'estúpida navegació sobre el General Artigas en companyia de parelles en viatge de noces i d'aprofitadors de la guerra a l'aguait de brillants combinacions, arribava a Asunción.

La vella ciutat espanyola bullia. El dia abans una esquadra de Curtiss bolíviens havia bombardejat les poblacions civils de Puerto Guaraní i de Puerto Foncière.

—El que hauríem de fer és afusellar uns quants oficials presoners, perquè servis d'escarment—deia l'home del carrer. M'oblidava d'esmentar el resultat del raid: dos morts i uns quants ferits, entre ells algunes criatures.

Algunes criatures! Ja veieu que es tracta d'una guerra moderna de debò.

(Seguirà)

(Copyright Opera Mundi)

UNA HISTORIA D'AMOR

Liszt i la Dama de les Camèlies

Daniel Olivier ha publicat el segon volum de l'epistolari de Franz Liszt i Mme. d'Agout, que en el món dels llibres es dona a conèixer sota el nom de Daniel Stern. Aquest segon volum de lletres de caràcter íntim ha fet potser més impressió que el primer, aparegut l'any passat. Entre les raons d'aquest major interès, cal esmentar que gràcies a ell es precisen unes relacions sentimentals del gran músic amb una de les més cèlebres heroïnes d'amor, Alphonse Plessis, o Mariette Duplessis, la Dama de les Camèlies, la Traviata.

Qui fou Marie Duplessis, nascuda en 1823 i morta en 1847, tothom ho sap, i no solament els habitants d'Europa, sinó àdhuc els d'Amèrica i d'Àsia, ja que la cèlebre obra de Dumas fill ha estat traduïda àdhuc al japonès. Aquest llibre i l'òpera de Giuseppe Verdi li van fer un pedestal resistent al temps.

Però com era ella, com parlava, quina impressió feia, potser és això el que ningú no sap. Algun escriptor del temps ha parlat d'ella, però vagament, limitant-se a descriure'n la figura elegant. Un pintor, Vienot, ens en deixà un retrat on el seu rostre apareix d'un oval puríssim, amb uns grans ulls que expressen una gravetat que entrava molt en la manera dels retratistes de l'època, però que fa l'efecte que, en aquest cas, no acabava d'escaure gaire al model.

Encara avui, hi ha guies de París que ensenyen als estrangers el luxós pis que Marie Duplessis ocupà al boulevard de la Madeleine, i els guardians del cementiri de Montmartre es creuen obligats a acompanyar el visitant fins a la seva tomba, on encara hi ha ànimes sentimentals que hi dipositen flors, al costat d'aquelles camèlies que, per disposició testamentària de Dumas fill, no hi manquen mai.

Això és tot el que queda i no gran cosa més del que se sap de la famosa cortesana del temps de Lluís Felip, morta als vint-i-tres anys d'una *maladie de langueur*, com es deia elegantment en aquell temps, després de només tres anys d'èxit i d'esplendor.

Quan es pensa en el que són tres anys de vida parisense, es té la sensació d'un gra de sorra en la platja. Cap empremta no roman de les persones que desapareixen, encara que hagin tingut la fama més clamorosa. Per això cal pensar que la Dama de les Camèlies devia constituir alguna cosa d'excelsional en el París del segle passat, o que, més pròpiament, la seva transfiguració en el dolor li ha fet adquirir el valor d'un símbol.

Potser el moment en què va viure contribuï a donar un relleu a la seva vida, a la seva passió, a les seves camèlies tristes i fredes, que es trobaven una mica pertot del seu pis, i que l'envoltaven d'una vaga sensació de noia moribunda.

Aleshores es trobava a París tota la flor del romanticisme francès i internacional, que no solament en la literatura, sinó també en la vida i en la manera d'interpretar la vida, havia afaitonat tota una sensibilitat i tota una època. Era el temps en què Chopin, en la seva casa de la plaça Vendôme, componia aquella música sublim i de caràcter elegíac de la seva darrera manera.

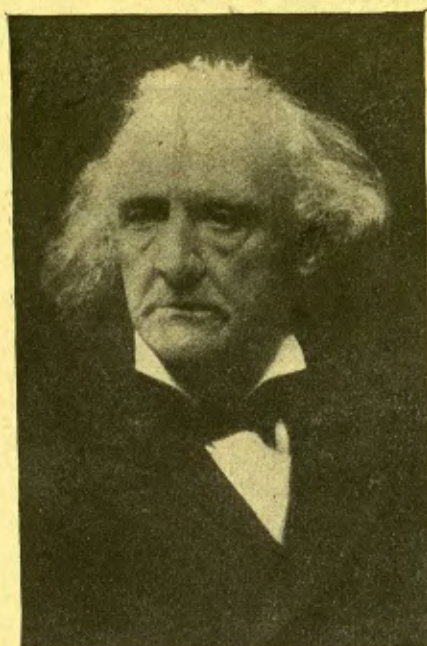
Calia algú que hagués conegut Marie Duplessis, que fora de tota estilització artística o literària, en parlar amb la simplicitat més sincera.

Vetaquí que el revelador es manifesta en la persona de Franz Liszt, mitjançant la seva correspondència amb Mme. d'Agout.

En 1847, quan la ruptura entre els dos amants Liszt i Mme. d'Agout, el músic escrivia a la seva amiga:

«I aquella pobre Mariette Duplessis, que és morta! És aquesta la primera dona, entre les de què m'he enamorat, que es troba ja en no sé quin cementiri, abandonada als cucs del sepulcre. Ja m'ho deia ella fa quinze mesos: «Jo no viuré gaire, sóc una noia estranya; no m'interessa aquesta vida, que no puc fer menys que dur, però que tampoc no sé suportar. Pren-me amb tu, duu-te-me'n allà on vulguis; no et faré gens de nosa, dormo tot el dia, al vespre em deixaràs anar al teatre i a la nit faràs de mi el que voldràs.» Jo no us he parlat mai de l'extraordinària afeció que s'havia apoderat de mi envers aquesta fascinadora criatura, durant la meua darrera estada a París. Li havia dit que l'hauria duta a Constantinoble, perquè, com és fàcil de comprendre, aquest era l'únic viatge que hauria pogut fer-li fer. Ara és morta... i no sé quina estranya corda d'elegia antiga vibra en el meu cor al seu record! Perdóneu que m'hagi entretingut tant a parlar d'ella, però m'és impossible no parlar-ne lliurement de cor a cor, qualsevulla que sigui la interpretació que doneu a les meves paraules.»

Mme d'Agout degué respondre molt comprensivament a aquests escrúpols del seu ex-amant, ja que aquest en una segona carta torna a parlar-li de la Dama de les Camèlies:

Franz Liszt

«Estic força content per tot el que em dieu de la pobre Mariette, perquè, per a ésser totalment sincer, començo a fer-me retrets per haver-vos en parlat en la meua darrera lletra, tement que vós haguéssiu trobat aquest tema una mica arriscat. Si m'hagués trobat a París en el moment de la malaltia de la Duplessis, hauria tingut el meu quart d'hora de Des Grieux, i hauria provat de salvar-la a tota costa, perquè ella era veritablement una meravellosa naturalesa, el cor de la qual no fou mai tocat d'allò que nosaltres anomenem corrupció. Ho creurieu? Jo m'havia deixat apoderar envers ella d'una afeció profunda i elegíaca, sense ella saber-ne res, m'havia tornat a posar en vena de poesia i de música. És aquesta la darrera i única sotragada que hagi sentit d'alguns anys ençà. Cal renunciar a explicar certes contradiccions del cor humà, igual que el món, que és una cosa estranya.»

Aquestes breus impressions de Liszt, figura que es pot dir central del vuitèns europeu, que ha conegut tothom i de tothom ha estat admirat, que s'ha trobat en contacte amb tots els esdeveniments de la gran vida del temps, ajuden a completar la personalitat de Marie Duplessis.

Es curiós de remarcar com aquella fràgil criatura, després d'haver inspirat una de les obres més famoses de l'època, i com-mogut profundament la vena melòdica de Verdi, podria gloriar-se d'haver sacsejat també la imaginació de Liszt. És cert que aquest no li ha dedicat cap obra mestra, però qui sap si un reflex d'ella es troba en alguna de les seves composicions...

A. N.

Notícies musicals de Barcelona

ESTRENA DE L'«HISTOIRE DU SOLDAT» DE STRAVINSKY EN CATALA

Les representacions amateurs tornen a situar-se en un primer pla de les activitats escèniques. A les noves que han donat aquests dies alguns diaris sobre iniciatives en vies d'organització, podem afegir-n'hi una que suscitarà — n'estem segurs — els comentaris més positius. A primers d'abril, segurament, hom vol estrenar en català, *L'Histoire du Soldat* de Stravinsky. Ionel Patin, el director d'orquestra que ha dut a terme uns concerts per ràdio altament interessants, serà l'encarregat de regir la representació. De bon començament s'ha posat en contacte amb elements de l'Ocell de Paper i altres grups interessats en aquestes qüestions — Junior F. C., etc. —, i sembla que la cosa marxa pel millor camí.

El pintor Josep Maria Prim ha realitzat ja uns bocets del decorat i figurins, que són una meravella de gràcia i vivacitat.

No cal dir com desitjariem que el propòsit que comentem cristallitzés en forma totalment definitiva.

L'ASSOCIACIO D'ESTUDIANTS

L'Associació d'Estudiants de l'Escola de Música donà, diumenge passat, un solemne concert per tal de commemorar el segon aniversari de la seva actuació. Aquesta entitat musical que compta amb tot l'entusiasme dels joves estudiants de música, aconsegueix realitzar amb millor perfecció cada dia un objectiu que fins ara no ha sabut aconseguir cap de les poderoses i grans entitats musicals: el de conrear sistemàticament, en cada un dels concerts donats, la música contemporània.

L'excel·lent pianista Pere Vallribera interpretà una sèrie de peces exòtiques del «Debussy anglès» Cyril Scott i les executà amb tota la meravellosa intimitat de la sonoritat, amb tota l'impetiva pianística que demanen aquestes petites peces impressionistes. La part de piano de *La Cambra dels nens* de Mussorgsky, però sobretot les *Set cançons populars* de Falla, són molt més exigents. L'ur estructura rítmica molt complicada permeté a Vallribera de posar en relleu tota la seva personalitat artística.

Mercè Plantada és una gran especialista d'aquest gènere de cançons populars excel·lents dignificades pels grans artistes de les respectives nacions. Quin món de diferències entre un d'aquests *hopak* ucraïnà i una jota aragonesa! I tanmateix, quina afinitat interior entre aquestes dues formes tan semblants d'expressivitat popular!

Els dos artistes foren molt ovacionats per tota la massa juvenil que omplia la Sala Mozart.

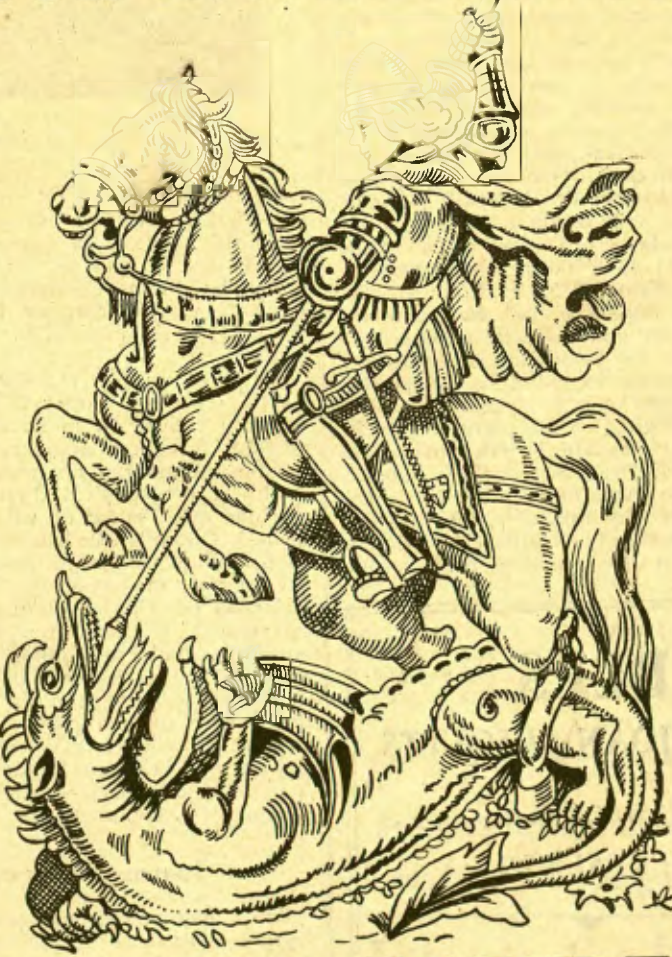
TRIO BOCQUET

El nostre excel·lent violinista Eduard Bocquet s'ha reunit amb l'altista Julià i el violoncellista Trotta per a formar un nou conjunt de trio de cordes. En aquests moments es troben en ple període d'assaigs i ben aviat es presentaran en un dels pròxims concerts de l'Associació d'Estudiants de l'Escola de Música amb l'estrena de tres tríos originals per a corda d'Albert Moeschinger, Paul Hindemith i Jaume Pahissa.

LA PARLOPHON A ESPANYA

La coneguda casa Guarro de Barcelona ha obtingut per a tota Espanya la representació de la fàbrica de discos Parlophon.

PAPER DE FUMAR

SANT JORDI

FI-RESISTENT - MIG COMBUSTIBLE
ESTOIG: 10 CENTIMS

L'autor, a la model. — Tapa't, que se't veuen les cames!
(Il Travaso delle Idee, Roma)

Importants rebai-xes per ampliació
SECCIO A MIDA

JAUME I, 11
Telèfon 11655

IMPRESOS COSTA
Nou de la Rambla, 45
BARCELONA